RANO NAPUŠTANJE STUDIJA U HRVATSKOM VISOKOM OBRAZOVANJU

Dodig, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:491347

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD
RANO NAPUŠTANJE STUDIJA U HRVATSKOM VISOKOM OBRAZOVANJU

Mentor:
doc. dr. sc. Maja Mihaljević Kosor

Student:
Kristina Dodig

Split, listopad 2017.

SADRŽAJ:

1. UVOD 2
1.1. Problem istraživanja 2
1.2. Predmet istraživanja 2
1.3. Ciljevi istraživanja 3
1.4. Istraživačke hipoteze 4
1.5. Metode istraživanja 5
1.6. Doprinos istraživanja 7
1.7.Struktura rada 8
2. ANALIZA STANJA SOCIJALNE UKLJUČIVOSTI VISOKOG OBRAZOVANJA U HRVATSKOJ 9
2.1. Povijesni razvoj obrazovnog sustava i uređenje obrazovnog sustava u Hrvatskoj 9
2.1. Stanje sustava s aspekta efektivnosti visokog obrazovanja 12
2.2. Pauziranje i odustajanje od studija 22
3. UZROCI I POSLJEDICE NAPUŠTANJA STUDIJA 27
3.1. Mogući faktori napuštanja studija 27
3.2. Posljedice napuštanja studija 34
4.STATISTIČKA ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA 42
4.1. Prezentacija rezultata 42
4.2. Testiranje hipoteza 47
4.2. Kritički osvrt 53
5. ZAKLJUČAK 56
SAŽETAK 58
SUMMARY 59
LITERATURA 60
Popis slika i tablica 64

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Vrlo mala stopa napuštanja školovanja, odnosno osnovne škole, ali i visoka stopa napuštanja visokoškolskog obrazovanja, značajke su hrvatskoga obrazovnog sustava u usporedbi s drugim zemljama Europske unije**.**

Rano napuštanje studija je prepoznato je kao jedan od mnogobrojnih izazova s kojima se susreće cijelo europsko društvo, pa i naša zemlja. Možemo ga definirati kao bezuspješan pokušaj stjecanja obrazovanja tj. kvalifikacije koja se dobiva na kraju visokoškolskog obrazovnog programa. S obzirom na gubitke koje cijelo društvo ima, ako se na ovom problemu ne radi, smatramo da je u našem društvu on nedovoljno prepoznat i da je potrebno kontinuirano raditi na svijesti svih sudionika u obrazovnom procesu, ali i poduzimati konkretne mjere kako bi se rano napuštanje školovanja istražilo i spriječilo do najmanje moguće mjere.

Međutim, procjenjuje se da više od 40 posto studenata u našoj zemlji prekida visokoškolsko obrazovanje, i to zbog nedovoljnih sposobnosti pri upisu, ograničene akademske i profesionalne orijentacije te nedovoljnih financijskih sredstava za studiranje.[1]

Problem se može promatrati s više aspekata. Na individualnom planu rano napuštanje školovanja dovodi do nesigurnosti, neusmjerenosti, apatije pojedinca. Kvalifikacija je formalni pokazatelj da je neko uspješno prošao određeni obrazovni program, ali je bitna ina psihičkom nivou, kao društveno priznati dokument koji govori o sposobnostima i vrijednosti pojedinca na tržištu rada.

1.2. Predmet istraživanja

Iz opisa problema istraživanja proizlazi i predmet istraživanja. Predmet istraživanja ovog rada je analizirati pojavu ranog napuštanja studija u Republici Hrvatskoj. Ključno pitanje

[1] Zdenko Babić, Teo Matković, Vedran Šošić, Strukturne promjene visokog obrazovanja i ishodi na tržištu rada, Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol. 16. No. 108., listopad, 2006., str. 26.-65.
.

kada se razmatra odustajanje od studija je koji su razlozi odustajanja i čimbenici koji su toj odluci pridonijeli. Istraživanje o obrazovnim i radnim karijerama također daje uvid u ove razloge, zasebno za studente sveučilišnih i stručnih studija. Fokus politike i analiza u problemu ranog napuštanja studija kako kod nas tako i u Europi odražava zabrinutost zbog napuštanja studija. Većina analiza dobiva se na razini sveučilišta, anketa studenata i statističkih podataka.

Predmet ovog rada bit će analiza rezultata znanstvenih istraživanja i članaka na temu prezentirane problematike što će predstavljati sekundarne podatke. Uz njih će se u radu koristiti i primarni podaci koji će se prikupiti opsežnim anketiranjem studenata. Taj pristup će se koristiti kako bi se dobila preciznija slika razloga napuštanja studija, ali posebno samih posljedica takvih odluka. To će osigurati determiniranje glavnih uzroka i formiranje prijedloga za smanjenje utjecaja ključnih faktora napuštanja studija kao i oblikovanja platforme koja bi se implementirala unutar obrazovnog sustava koja bi olakšala nošenje s posljedicama i smanjila napuštanje studija te kako bi studenti što spremniji bili pristupiti tržištu rada.

Pozitivne promjene u zemlji uključuju donošenje sveobuhvatne Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije. Hrvatski obrazovni sustav istovremeno se suočava sa znatnim brojem izazova. Oni uključuju poboljšanje obrazovnih rezultata u matematici u osnovnim i srednjim školama, modernizaciju početnih nastavnih programa za strukovno obrazovanje u skladu s potrebama na tržištu rada te povećanje pristupa visokom obrazovanju i smanjenje stope odustajanja od studija.

1.3. Ciljevi istraživanja

Dugo trajanje studija identificirano je kao jedan od problema hrvatskog sustava visokog obrazovanja. Prosječno trajanje sveučilišnog studija generacije koja je diplomirala 2007. godine bilo je 6,6 godina, dok je prosječno trajanje stručnog studija bilo 5 godina (Matković, 2010). Dugo trajanje studija je problematično zbog negativnih implikacija na javno financiranje visokog obrazovanja te na privatne troškove studenata.

Završnost je jedan od osnovnih pokazatelja ishoda studijskog procesa, a dinamika i razlozi odustajanja izrazito su važni za razumijevanje ovog fenomena.Udio mladih koji su upisali neki stručni studij te su ga uspješno završili bio je 52%, dok je udio mladih koji završavaju sveučilišni studij viši i iznosi 62%.

Na temelju definiranog problema, predmeta postavili smo sljedeće ciljeve:

- Prikazati analizu stanja socijalne uključenosti visokog obrazovanja u Hrvatskoj.
- Prikazati i objasniti strukturu studenata u RH, način funkcioniranja visokog školstva
- Analizirati probleme studenata (putovanje, smještaj, rad uz studij) te utjecaj problema na učenje.
- Objasniti razliku između pauziranja i odustajanja od studija, te prikazati stručne i psihološke posljedice.
- Izložiti statistički prikaz odustajanja od studija na prvoj godini.
- Determinirati glavne faktore odustajanja od studija.
- Uočiti korelacijske odnose između analiziranih varijabli.
- Oblikovati skup smjernica strategije koja bi doprinijela smanjenju analiziranog problema te umanjenju i rješavanju posljedica tog fenomena.

1.4. Istraživačke hipoteze

Kako bismo istraživanje mogli započeti, potrebno je jasno i precizno definirati hipoteze. Uzimajući u obzir istaknute ciljeve možemo postaviti sljedeće hipoteze:

H1: U hrvatskom visokoobrazovanom sustavu najznačajnije napuštanje studija događa se na prvoj godini studija.

H2: Utjecaj na rano napuštanje studija ima nisko samopouzdanje i nedovoljno razvijene navike učenja.

H3: Rano napuštanje studija ostavlja zdravstvene i psihološke probleme na studente što utječe na njihovu kompetentnost i pronalazak prvog posla.

H4: Viša je stopa napuštanja i dulje vrijeme studiranja studija kod studenata koji imaju određenu sigurnost u vidu zaposlenja u obiteljskoj firmi.

Prezentirane hipoteze rada istražit će se analizom rezultata anketnog upitnika primjenom različitih statističkih pristupa. Svi će rezultati biti prezentirani tablicama i grafikonima kako bi bili razumljiviji. Analiza utemeljenosti postavljenih hipoteza rada dati će odgovore na postavljena pitanja u domeni problematike rada te će biti osnova oblikovanja smjernica i sugestija za razvoj platforme koja bi osigurala smanjenje efekata fenomena napuštanja studija te unaprijedila sustav obrazovanja u budućnosti njenom integracijom unutar istoga.

1.5. Metode istraživanja

Osnovne karakteristike tih metoda su: objektivnost, pouzdanost, preciznost, sustavnost i općenitost. Nakon što smo definirali odgovarajuće hipoteze, sljedećim metodama ćemo prikupljati potrebne informacije o materiji istraživanja:

- Induktivna metoda je sustavna primjena induktivnog načina zaključivanja kojim se na temelju analize pojedinačnih činjenica dolazi do zaključka o općem sudu, od zapažanja konkretnih pojedinačnih slučajeva dolazi do općih zaključaka. Pouzdanost induktivnog zaključka izravno ovisi o: broju istraženih činjenica i slučajeva, reprezentativnosti analiziranih činjenica za određenu pojavu i stupnju pouzdanosti značenja činjenica.
- Deduktivna metoda je sustavna primjena deduktivnog načina zaključivanja u kojemu se iz općih sudova izvode posebni i pojedinačni zaključci. Dedukcija uvijek pretpostavlja poznavanje općih znanja na temelju kojih se spoznaje ono posebno ili pojedinačno. Najvažniji elementi deduktivne metode jesu postupci metoda analize, sinteze, apstrakcije, generalizacije i specijalizacije. Deduktivna metoda u znanosti služi za: objašnjenje činjenica i zakona, za predviđanje

budućih događaja, za otkrivanje novih činjenica i zakona, za dokazivanje postavljenih teza, za provjeravanje hipoteza i za znanstveno izlaganje.

- Metoda analize je postupak znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente. Analiza je, prema Hegelu, postupak mišljenja u kretanju od posebnoga k općem ili izvođenje teorema iz aksioma po utvrđenim pravilima. Analiza je proces redukcije nejednakoga na sve veću jednakost. Prema gnoseološkoj funkciji postoje dvije vrste analize: deskriptivna, kada se opisuju elementi neke cjeline i eksplikativna, kada se pokušava objasniti određena cjelina na temelju njezinih dijelova.
- Metoda sinteze je postupak znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije. Sinteza je način sistematiziranja znanja po zakonitostima formalne logike, kao proces izgradnje teorijskog znanja u pravcu od posebnog ka općem, odnosno od vrste prema rodu. Prema gnoseološkoj funkciji postoje deskriptivna i eksplikativna sinteza, prema složenosti razlikuju se elementarna, kauzalna i funkcionalna sinteza, prema cilju, odnosno usmjerenosti spoznaja, sinteze mogu biti genetičke i strukturalne.
- Metoda generalizacije je misaoni postupak uopćavanja kojim se od jednog posebnog pojma dolazi do općenitijeg koji je po stupnju viši od ostalih pojedinačnih. Od pojedinačnih opažanja izvode se uopćeni zaključci, koji su realni samo ako imaju oslonac u stvarnosti.
- Metoda deskripcije je postupak jednostavnog opisivanja ili očitavanja činjenica, procesa i predmeta u prirodi i društvu te njihovih empirijskih potvrđivanja odnosa i veza, ali bez znanstvenog tumačenja i objašnjavanja.Ova se metoda primjenjuje u početnoj fazi znanstvenog istraživanja, a ima veću vrijednost, ako je jednostavno opisivanje povezano s objašnjenjima o uočenim važnijim obilježjima opisivanih činjenica, predmeta i procesa,njihovih zakonitosti i uzročnih veza i odnosa.

Kako bi dobivene rezultate mogli što bolje interpretirati koristit ćemo odgovarajuće statističke analize i pristupe tumačenja podataka. Radi jednostavnijeg prikaza koristit ćemo

grafikone i tablice. Rad će biti baziran na sekundarnim podacima prikupljenim iz knjiga, znanstvenih članaka, te ostalih članaka s Interneta, ali i primarnim podacima koji će biti izvor direktnog prikaza trenutnog stanja i posljedica te osnova formiranja rješenja. Koristit ćemo deduktivni pristup odnosno nakon postavljenih hipoteza krenut ćemo u potragu za informacijama koje će nam pomoći u operacionalizaciji koncepta.

1.6. Doprinos istraživanja

Doprinos ovog rada osim teorijskog razmatranja i povezivanja ključnih pojmova bit će i u analizi prikupljenih podataka. Procjenjuje se da više od 40 posto studenata u našoj zemlji prekida visokoškolsko obrazovanje, i to zbog nedovoljnih sposobnosti pri upisu, ograničene akademske i profesionalne orijentacije te nedovoljnih financijskih sredstava za studiranje. Nadia Bonifačić, analitičarka obrazovnih sustava Glavne uprave za obrazovanje i kulturu Europske komisije izložila rezultate istraživanja obrazovanja i osposobljavanja za 2015. godinu, koje je provela Europska komisija. U protekla dva desetljeća hrvatski sustav visokog obrazovanja doživio je najveću transformaciju u proteklih pola stoljeća. Došlo je do usporednog omasovljenja i komercijalizacije studiranja,što je pojava koja je svoj pun zamah u Hrvatskoj doživjela i prije pokretanja bolonjskog procesa, a najprisutnija je na stručnim studijima te ekonomskim,prometnom i pravnim fakultetima. Usprkos ekspanziji sustava i produljenju prosječnog trajanja studiranja, prolaznost na studijima nešto se povećala kroz proteklo desetljeće. Zajedno se sve to odrazilo i u vidu značajnog povećanja broja studenata i udjela generacije koji uspješno završava studij, iako i dalje oko 40% studenata ne završava studij koji su upisali. Hrvatska još zaostaje za većinom zemalja EU-a i OECD-a kako po udjelu generacije koji postiže visokoobrazovane, tako i po udjelu studenata koji prekidaju studij.

Detaljna prezentacija problematike potkrijepljena znanstvenim studijama i člancima te stručnom literaturom osigurat će sažeto i konkretno razumijevanje problematike sa svim uzrocima i posljedicama iste te razvoj kritičkog stava. Analiza dostupnih sekundarnih podataka ukazat će na stanje i trend tog problema te dalekosežnost posljedica istoga.

1.7. Struktura rada

Diplomski rad bit će podijeljen na pet dijelova koja uključuju uvod i zaključak.

U uvodnom dijelu prvo će se definirati problem i predmet istraživanja. Po prikazu problema, predmeta i cilja ovoga rada postavit ćemo hipoteze, prikazati metode kojima ćemo provoditi istraživanje i definirati koliki je doprinos ovog istraživanja u postojećoj literaturi.

U drugom dijelu rada opisat će se zadana tema analizom stanja socijalne uključivosti visokog obrazovanja u Hrvatskoj. Socioekonomski status studenata može se odrediti temeljem nekoliko pokazatelja, uključujući obrazovanje roditelja, zanimanje, zaposlenost i radni status roditelja, broj djece u obitelji, primanje socijalne pomoći, i dr. Koristimo dva indikatora: prvi je obrazovanje roditelja te samoprocjena društvenog položaja studenata

U trećem dijelu, bavit ćemo se zdravstvenim i psihološkim faktorima koji bi mogli, u interakciji s vanjskim okolnostima, biti u osnovi akademskog neuspjeha naših studenata, ali i analize istih kao posljedica. Tu će se obraditi i ostali faktori napuštanja studija također.

Četvrto poglavlje donosi analizu sekundarnih podataka istraživanja uz statističku analizu rezultata i testiranje postavljenih hipoteza rada te osvrt na iste.

Rad završava zaključkom koji daje sažeti osvrt na uočene determinante problematike rada te rezultate istraživanja.

2. ANALIZA STANJA SOCIJALNE UKLJUČIVOSTI VISOKOG OBRAZOVANJA U HRVATSKOJ

2.1. Povijesni razvoj obrazovnog sustava i uređenje obrazovnog sustava u Hrvatskoj

U leksikonu temeljnih pedagogijskih pojmova, Antun Mijatović, kaže da obrazovanje ima višestruko značenje, kao institucija, proces, sadržaj i rezultat organiziranog ili slučajnog učenja. Kroz njega stječu raznovrsna znanja, umijeća i navike te se razvijaju kognitivne sposobnosti pojedinaca.

Prema E. Durkheim, obrazovanje označava process koji jest vođenje mladih od strane starije generacije s ciljem razvoja fizičkih, intelektualnih i moralnih svojstava kojima teži društvo (Mialaret, 1989).

Suvremeni odgojno-obrazovni sastavljen je od mreža školskih i neškolskih organizacija. Škola nije jedina obrazovna ustanova pa se promjene ne smiju reducirati na preustroj školskoga sustava već na svim njegovim razinama. U razvijenim zemljama su kroz sustav odgoja i obrazovanja obuhvaćene i ustanove za školovanje mladih i odraslih te neformalno obrazovanje odraslih. Uz to se pozornosti poklanja i samoobrazovanju te informalnom učenju.[2]

Začeci obrazovanja na području Hrvatske datiraju iz 10. st., iako su sve do 18. st. bili uglavnom vezani uz crkvu i svećenstvo. Sustavno prosvjećivanje naroda započinje u vrijeme vladavine Marije Terezije, koja je izdavanjem naredbe o Općem školskom redu 1774. provela prvu reformu u školstvu koja je imala fokus na osnovno školstvo.[3]

Taj je dokument uveo u sustav obvezu da svako mjesto, u kojem je postojala župna crkva,mora otvoriti pučku školu. Sva su djeca u dobi od 7. do 12. godina obvezna pohađati

[2]Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo prosvjete i športa, Projekt hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće, dostupno na: https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/Arhiva/19.%20-%2010.2.a.pdf, [10.09.2017.]
[3]Prema podacima s portala hrvatska.eu, Obrazovni sustav, dostupno na: http://www.croatie.eu/article.php?id=35&lang=1, [22.05.2017.]

školu. Uskoro se uoči te reforme organiziraju prvi tečajevi za obrazovanje učitelja u Bjelovaru, Petrinji i Karlovcu. Prva javna državna učiteljska škola osnovana je 1849. u Zagrebu. Hrvatski sabor 1874. godine donosi prvi hrvatski školski zakon, kojim se reguliralo obvezno petogodišnje školovanje, a nastavni jezik umjesto dotadašnjega njemačkog postaje hrvatski. Od 1945. bilo je obvezno sedmogodišnje školovanje, a već od 1958. osmogodišnje za svu djecu od 7 do 15 godina.[4]

Današnji moderni sustav obrazovanja formiran je tako da djeca u isti ulaze kroz predškolsku ustanovu što se odnosi na dječje vrtiće lokalne samouprave i privatne dječje vrtiće te ustanove u kojima se provode programi predškole kao i kraći programi poput knjižnica, različitih udruga i osnovnih škola. Dječji vrtići su zaduženi za cjelodnevni ili kraći program odgoja i obrazovanja, zdravstvene zaštite, prehrane i socijalne skrbi djece od navršenih 6 mjeseci do polaska u školu. Prema statistikama 2010. godine 58% djece predškolske dobi je pohađalo prikladne ustanove, a više od 99% djece u godinu ranije osnovne škole.[5]

Nakon predškolskog odgoja, djeca s navršenih 6 i pol godina započinju primarno obrazovanje koje traje 8 godina. Stariji od 15 godina, ako nisu završili osnovnu školu, postoji sustav osnovnog obrazovanja za odrasle.

Po završetku osnovne škole školovanje se nastavlja kroz neobvezni sustav srednjih škola tj. sekundarno obrazovanje. Taj se sustav obrazovanja prema nastavnom planu i programu dijeli na gimnazije i strukovne (tehničke, industrijske, obrtničke) te umjetničke (glazbene, plesne, likovne) škole. Gimnazije imaju program u trajanju od 4 godine i završavaju obveznim završnim ispitom tj. državnom maturom. Školovanje u strukovnim i umjetničkim školama traje od 1 do 5 godina, a završava izradom i obranom završnog rada. Uz to je moguće dodatno polaganje državne mature za one koji su završili četverogodišnje srednje obrazovanje. Uz srednje škole tu su programi osposobljavanja za rad u struci te

[4] Prema podacima s portala hrvatska.eu, Obrazovni sustav, dostupno na: http://www.croatie.eu/article.php?id=35&lang=1, [22.05.2017.]
[5] Ibidem

škole za obrazovanje odraslih. Važno je istaći da je pohađanje osnovnih i srednjih državnih škola besplatno.

Visoko se obrazovanje realizira kroz sustav visokih učilišta kroz sveučilišne i stručne studije. Visoka učilišta dijele se na veleučilišta, visoke škole, fakultete i umjetničke akademije. Svi su studijski programi usklađeni sa zahtjevima Bolonjskog procesa kako bi se stvorio sustav visokog obrazovanja prikladan standardima EU i omogućio kretanje tržišta rada unutar Unije.

Sveučilišni studij omogućuje studentima stjecanje znanja i vještina za obavljanje poslova u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu. Program sveučilišnih studija se izvodi na sveučilištu koje obuhvaća više fakulteta, a prema stupnju mogu biti preddiplomski, diplomski i poslijediplomski. Po završetku preddiplomskog studija, koji može trajati tri do četiri godine, student stječe titulu sveučilišnog prvostupnika, a nakon jednogodišnjega ili dvogodišnjega diplomskog studija titulu magistra. Poslijediplomski sveučilišni studij formiran je u trajanju od tri godine te završava javnom obranom doktorskog rada, čime student stječe akademski stupanj doktora znanosti ili doktora umjetnosti.

Stručni studij osigurava znanje i vještine koje studente osposobljava za obavljanje stručnih zanimanja. Stručni studiji trajanju dvije do tri godine, a realiziraju se na visokoj školi ili veleučilištu. Moguće je da se provode i na sveučilištu. Završetkom studenti stječu titulu stručnog prvostupnika. Veleučilišta ili visoke škole se mogu organizirati kao specijalistički diplomski stručni studij u trajanju od jedne do dvije godine za osobe koje su završile stručni studij ili preddiplomski sveučilišni studij. Završetkom tog studija se stječe titula stručnog specijalista. Sveučilište može organizirati i poslijediplomski specijalistički studij u trajanju od jedne do dvije godine, koje studentu donosi zvanje sveučilišnog specijalista uz naznaku struke.

U Hrvatskoj visoko obrazovanje ima dugu što potvrđuje podatak da je prvo sveučilište u osnovano u Zadru još davne 1396. Moderno sveučilište u Zagrebu osnovano je 1874.

godine, a činili su ga bogoslovni (teološki), pravoslovni (pravni) i mudroslovni (filozofski) fakultet. Ono je danas najveće sveučilište na državnoj razini te obuhvaća 29 fakulteta, 3 akademije i sveučilišne centre. Uz Zagrebačko u Hrvatskoj djeluju sveučilišta u Dubrovniku, Puli, Rijeci, Osijeku, Splitu i Zadru kao i Hrvatsko katoličko sveučilište u Zagrebu.U Republici Hrvatskoj djeluje 119 visokih učilišta sa statusom ustanove: 8 javnih sveučilišta, 2 privatna sveučilišta, 68 fakulteta i umjetničkih akademija te 1 sveučilišni centar na javnim sveučilištima, 4 privatna veleučilišta, 11 javnih veleučilišta, 22 privatne visoke škole i 3 javne visoke škole.[6]

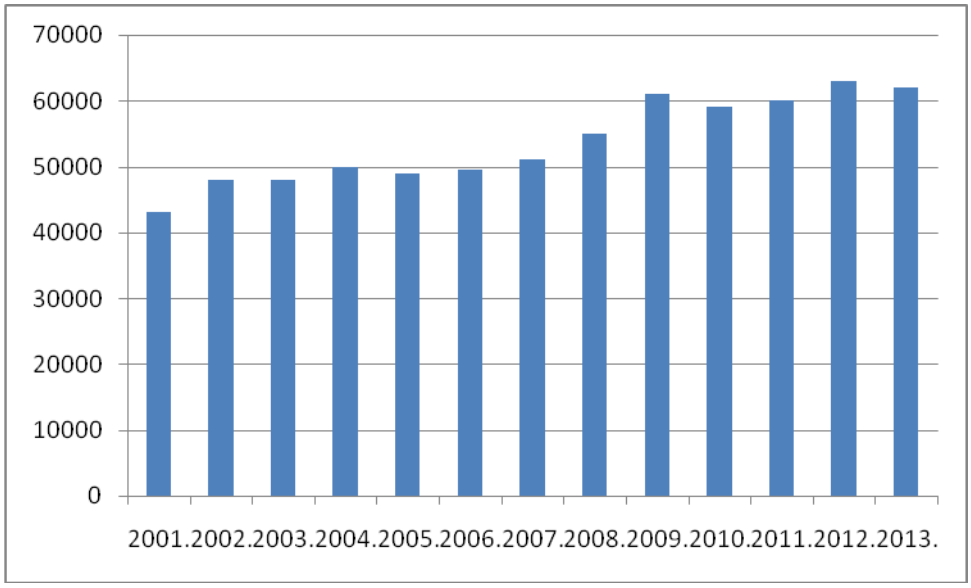
Najviše studenata, točnije 67,5%, studira sveučilišni studij na fakultetima. U generaciji 2011/12. na visokim učilištima je studiralo 152 857 studenata, a diplomiralo je tek njih 36 448. Generacija 2010/11. imala je ukupno 3451 osoba u postupku stjecanja doktorata te 1762 osobe upisane na magistarski ili poslijediplomski specijalistički studij. 2011. godine je doktoriralo njih 1072, a magistriralo ili postalo sveučilišnim specijalistima 1.229. Nastavu na visokim učilištima u akademskoj godini 2011/12. je izvodilo 16 594 nastavnika i suradnika, od kojih su 8094 doktori znanosti. Kada je u pitanju smještaj valja istaći da je u tom periodu 9915 studenata bilo smješteno u 31 studentski dom.[7]

2.1. Stanje sustava s aspekta efektivnosti visokog obrazovanja

Stanje u visoko obrazovnom podsustavu našeg obrazovnog sustava vidljivo je (slika 1) iz kretanja broja upisanih studenata na visoka učilišta tijekom vremena. Sa slike se uočava promjenjiv, ali prosječno rastući trend. Korekcija broja upisanih značajnija je vidljiva 2005. i 2006. Najveći broj upisanih ostvaren je 2012., i to od oko 62.000 studenata, u odnosu na čitavi promatrani period od trinaest godina.

[6] Prema podacima sa stranice Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Visoka učilišta u Republici Hrvatskoj, dostupno na: https://www.azvo.hr/hr/vrednovanja/43-visoko-obrazovanje/603-visoka-uilita-u-republici-hrvatskoj,[22.05.2017.]

[7] Prema podacima s portala hrvatska.eu, Obrazovni sustav, dostupno na: http://www.croatie.eu/article.php?id=35&lang=1, [22.05.2017.]

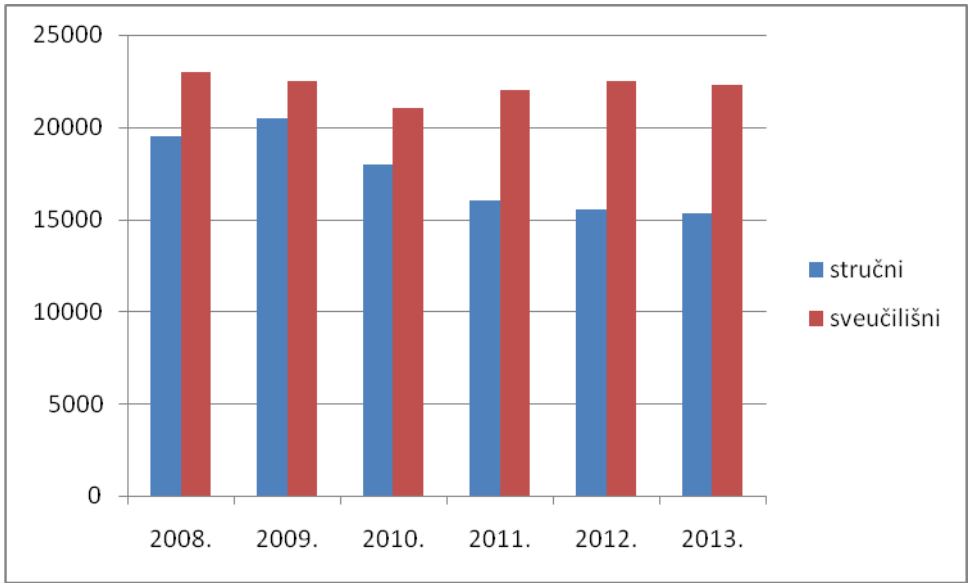
Slika 1: Kretanje broja upisanih studenata na prvu godinu na visoka učilišta 2001.-2013.

Izvor: Horvat Novak D., Hunjet A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., str. 465.

Uočava se također da se s uvođenjem Bolonjskog procesa, od 2006., povećava broj studenata što također može biti uzrok trenda i težnje mladih za visokim obrazovanjem, ali i svakako unapređenja visokog obrazovanja uređenjem i uvođenjem Bolonjskog procesa.

Ako se analizira trend prema vrsti studija (slika 2) uočava se odstupanje u istome u odnosu na broj upisanih studenata.

Uočava se da se broj studenata stručnog studija smanjuje kontinuirano od 2010., dok broj studenata sveučilišnih studija oscilira. Uzastopni rast zabilježen je 2012. i 2013. Najveći rast broja studenata sveučilišnih studija ostvaren je 2012.

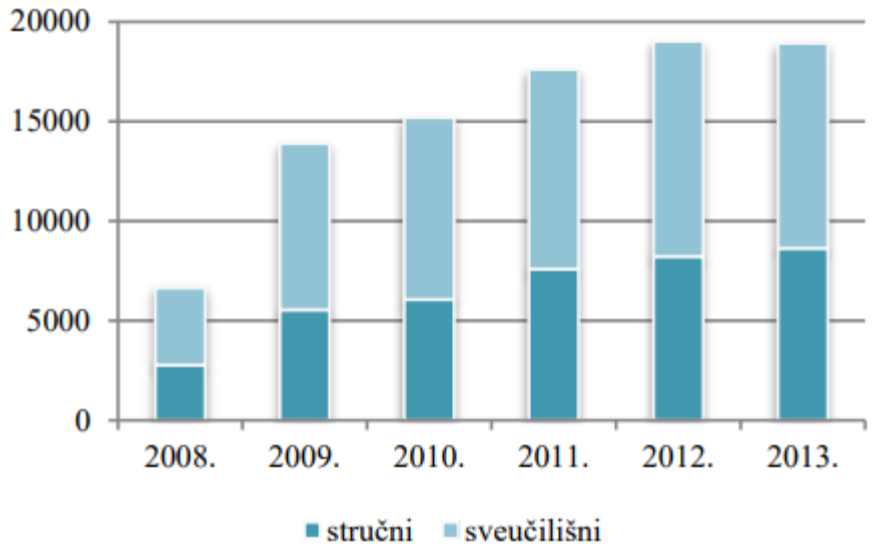

Slika 2: Kretanje broja studenata stručnih i sveučilišnih preddiplomskih studija 2008.-2013.

Izvor: Horvat Novak D., Hunjet A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., str. 466.

S obzirom na oba prikazana trenda vidljivo je da se javlja nesrazmjer između njih. Rast broja ukupno upisanih studenata na visoka učilišta ima prosječno rastući trend, dok trend prema vrsti studija (stručni i sveučilišni) bilježe negativni trend. To je posljedica povećanja broja upisa na diplomske stručne i sveučilišne studije.

Precizniji uvid u stanje obrazovnog sustava u nas pokazuje podatak o kretanju trenda broja studenata koji su završili preddiplomski studij. Sa slike 3 je vidljivo da kontinuirano raste broj studenata koji su završili preddiplomski studij. Posljednje godine analize, 2013., vidljiva minimalna korekcija u odnosu na raniju godinu.

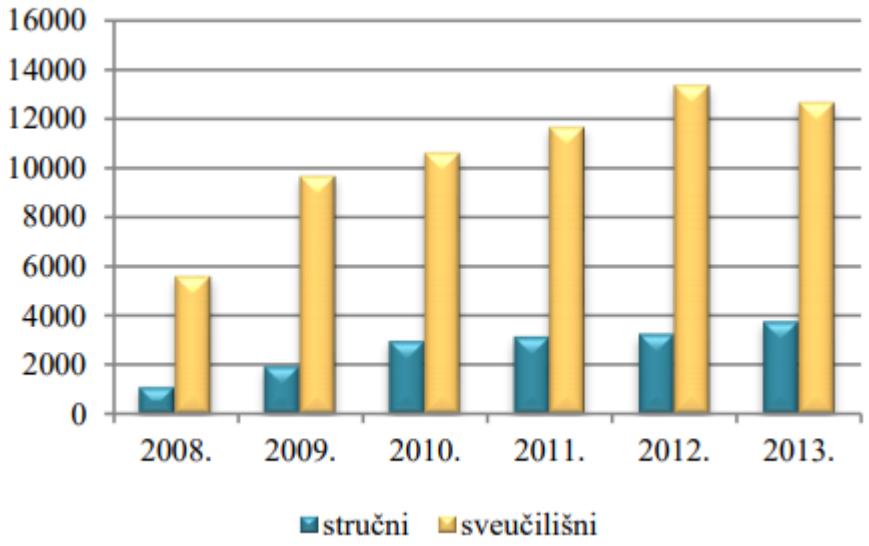
Slika 3: Kretanje broja studenata koji su završili preddiplomski stručni i sveučilišni studij 2008.-2013.

Izvor: Horvat Novak D., Hunjet A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., str. 467.

Struktura studenata prema vrsti studija ukazuje na gotovo jednak omjer stručnih i sveučilišnih studenata tijekom čitavog razdoblja analize. Stope rasta broja stručnih i sveučilišnih studenata koji su završili preddiplomski studij su u oba slučaja slične tj. imaju ujednačen trend rasta. Brži rast broja završenih od broja upisanih ukazuje na pravovremeno i uspješno savladavanje program ate povećanje broja visoko obrazovane radne snage u RH te ukazuje na povećanje kvalitete i efektivnosti obrazovnog sustava.

Kako bi se dobio detaljniji uvid u stanje studija visokog obrazovanja u nastavku je prikazan i trend kretanja broja upisanih na specijalističke stručne i sveučilišne diplomske studije na slici 4. Trend broja upisanih na diplomske sveučilišne studije oscilira uz prosječan rastući kao i trend upisanih na specijalističke stručne diplomske studije. S obzirom na to da je broj upisanih na diplomske studije je veći od broja upisanih na preddiplomske može se reći da je povećana svijest o ulozi obrazovanja u studentskoj populaciji te da je to odraz težnje i potrebe studenata tj. visoko obrazovanih za daljnjim usavršavanjem. Slika ukazuje na to da student više upisuju sveučilišne u odnosu na stručne diplomske studije. Uzrok tome mogu biti manje ambicije onih koji su upisali stručne

preddiplomske studije. Prva godina analize, 2008., ukazuje na znatno nisku razinu upisanih studenata na diplomske studije u odnosu na sve ostale godine. Uzrok tome je u uvjetu upisa na diplomske studije. Te je godine uvjet bio da se u zadanom roku (tri godine preddiplomskog studija polože u okviru od pet godina) polože ispiti preddiplomskog studija.

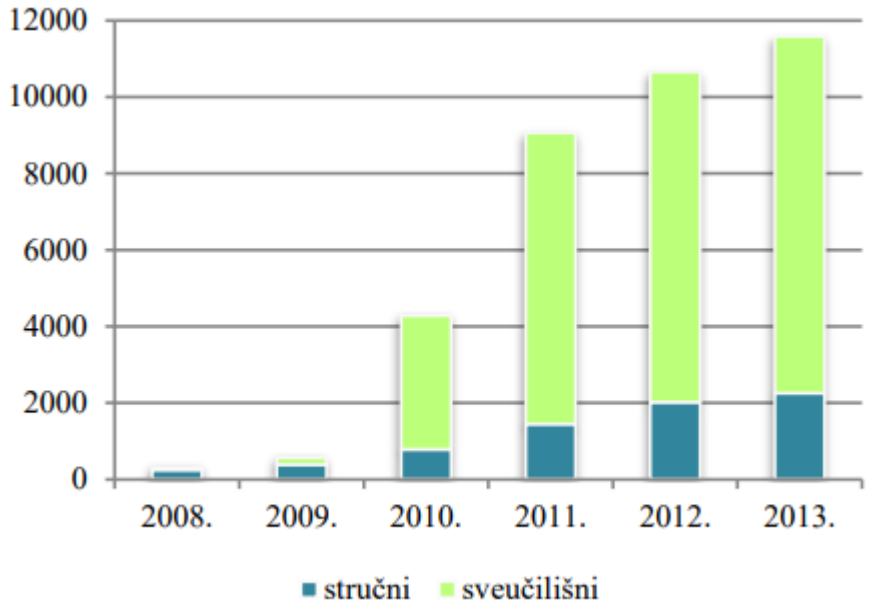
Slika 4: Kretanje broja upisanih na specijalističke stručne i sveučilišne studije 2008.-2013.

Izvor: Horvat Novak D., Hunjet A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., str. 467.

Pokazatelj kvalitete diplomskih studija je podataka o kretanju broja studenata koji su završili upisani diplomski studij. Prema trendu na slici 5 vidljivo je da se broj studenata koji su završili upisani diplomski stručni i sveučilišni diplomski studij. Ako se promotri broj upisanih i diplomiranih tijekom vremena može se zaključiti da tek polovica završi u zadanom roku. Svakako pozitivan trend broja završenih ukazuje na pomake i ulaganja u visokom obrazovanju.

Nadalje treba u obzir uzeti i činjenicu sustava upisa koja je bila uvjet 2008., kako i opcije upisa 4+1 od 2010. godine u slučaju upisa na diplomske studije. Iz te perspektive rastući trend diplomiranih dobiva na značaju. Svakako je trend rasta diplomiranih studenata veći u

slučaju sveučilišnih studija u odnosu na stručne. To može biti dobrim dijelom posljedica većeg broja upisanih na te studije.

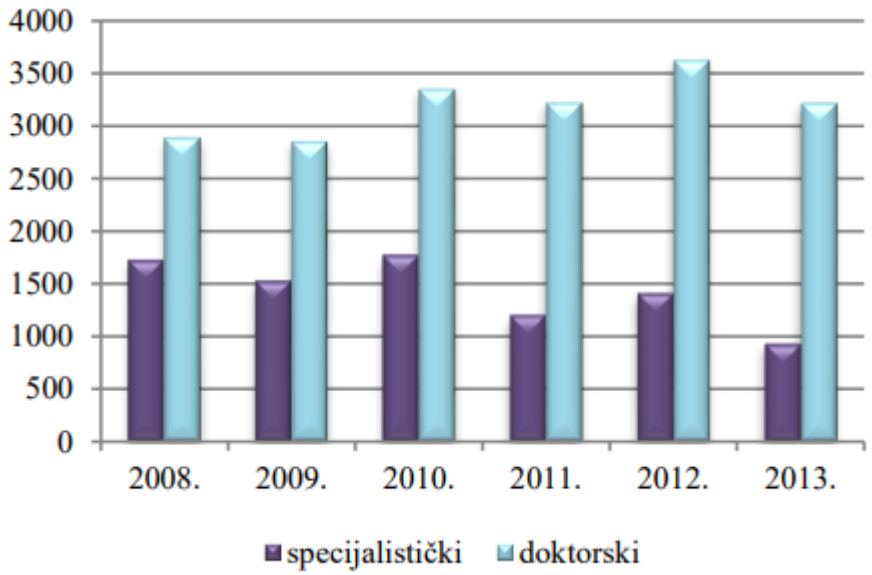

Slika 5: Kretanje broja diplomiranih na diplomskim studijima 2008.-2013.

Izvor: Horvat Novak D., Hunjet A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., str. 468.

U konačnici kada se analizira trend najvišeg stupnja obrazovanja preko trenda upisa na poslijediplomske stručne i doktorske studije uočava se negativan trend posebno u kategoriji stručnih poslijediplomskih studija. Manji oporavak broja upisanih vidljiv je tek 2010. i 2012. Ipak prosječno gledano trend je negativan. Kada su u pitanju doktorski studiji trend također oscilira, ali je u prosjeku relativno pozitivan.

S obzirom na to da je značajnije povećanje vidljivo 2010. i 2012. Zaključuje se da je tih godina općenito povećan interes za poslijediplomske studije. S obzirom na stalne oscilacije i negativne korekcije upisanih potrebno je provesti unapređenja kako bi se takvi trendovi zaustavili te povećao interes za najvišim stupnjem obrazovanja.

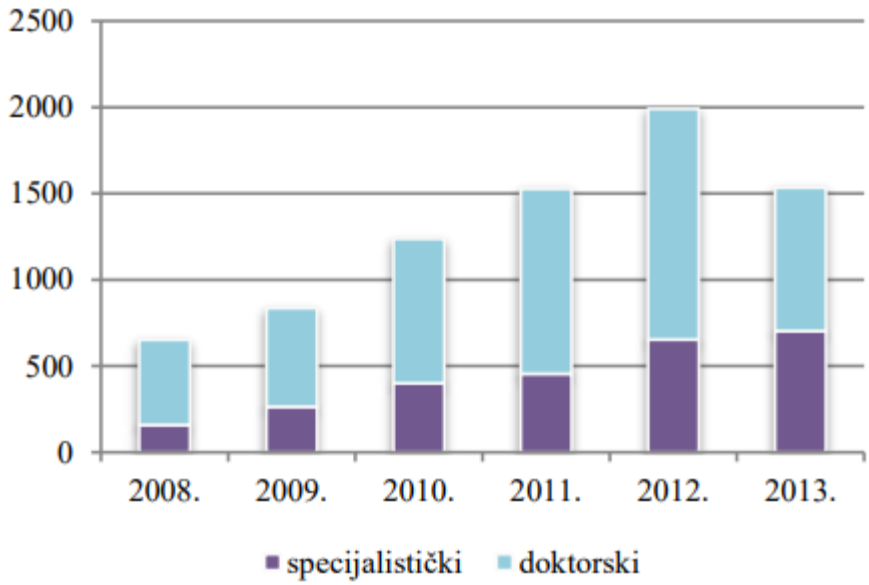
Slika 6: Kretanje broja upisanih na poslijediplomske studije 2008.-2013.

Izvor: Horvat Novak D., Hunjet A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., str. 470.

Kolika je uspješnost na poslijediplomskim studijima potvrđuje podatak o kretanju diplomiranih na stručnim i doktorskim poslijediplomskim studijima na slici 6. Kontinuiran uzlazan trend broja diplomiranih ukazuje na odlučnost i kvalitetu upisanih studenata. Manja korekcija vidljiva je 2013. Kada se broj diplomiranih smanjuje na 1.500.

Trend broja diplomiranih na stručnim i doktorskim studijima se prate proporcionalnim rastom u odnosu na ukupni broj upisanih na svaki od studija. Smanjeni broj diplomiranih na poslijediplomskim studijima 2013. jednak je broju diplomiranih 2012.

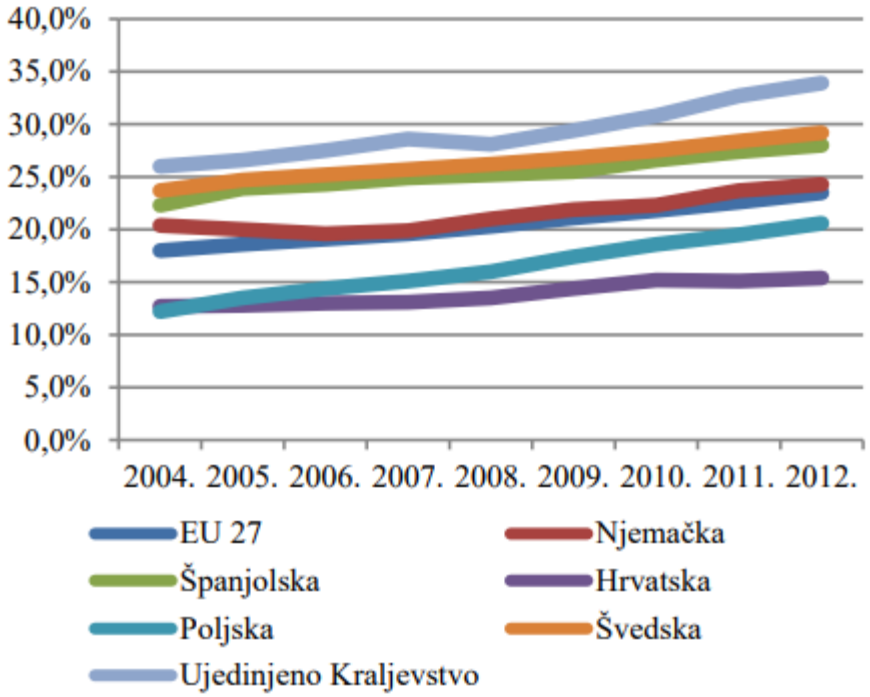
Kako poslijediplomski studij funkcionira od 2009. uočava se da tek pola upisanih diplomira prema bolonjskim rokovima. S tog aspekta su potrebna dodatna ulaganja u što stručnije i brže osposobljavanje studenata na svim pa i najvišoj razini studija. Opisano je prikazano na slici 7.

Slika 7: Kretanje broja diplomiranih na poslijediplomskim studijima 2008.-2013.

Izvor: Horvat Novak D., Hunjet A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., str. 470.

Prema udjelu visokoobrazovanog stanovništva u usporedbi sa zemljama EU vidljivo je da smo na zadnjem mjestu (slika 8). Najveći dio tijekom svih godina analize ima Ujedinjeno Kraljevstvo u prosjeku iznad 30%, postom Švedska i Španjolska te Njemačka koja je na razini EU (27) prosjeka s udjelom od oko 22%. Čak i Poljska bilježi veće udjele od Hrvatske. Na sličnoj razini bila je tek 2004. Iza toga bilježi strogo rastući trend udjela visokoobrazovanog stanovništva.

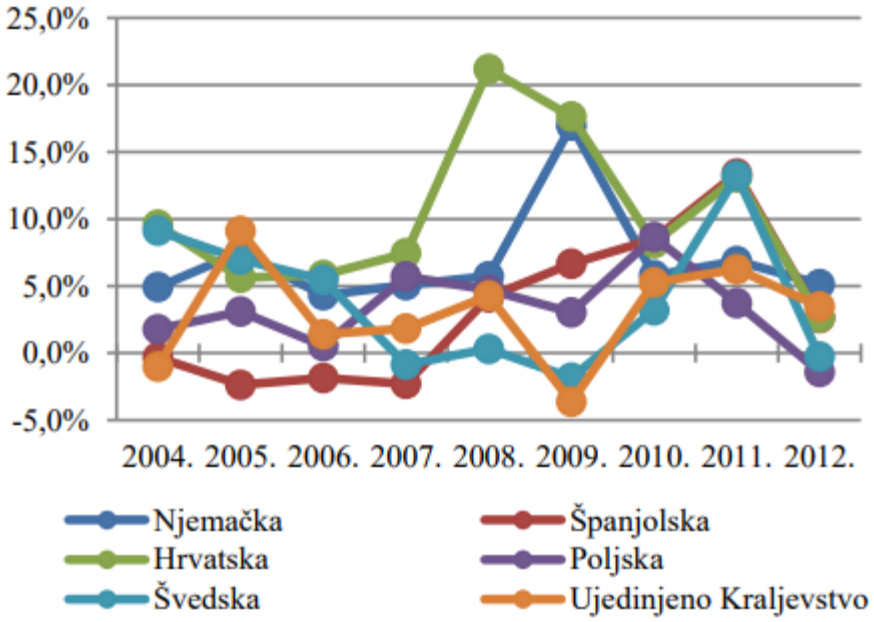

Slika 8: Kretanje udjela visokoobrazovanog stanovništva u zemljama EU 2004.-2012.

Izvor: Horvat Novak D., Hunjet A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., str. 472.

Kako stanje nije toliko tragično ohrabruje podatak da smo po broju završenih tj. diplomiranih iznad većine zemalja pa čak i ispred do 2008. nakon čega dolazi do smanjenja broja, ali je i dalje u trendu sa zemljama Unije.

Valja istaći da smo 2009. slični Njemačkoj, a u narednoj godini Poljskoj te posljednjoj godini analize Švedskoj. Ohrabrujući trend broja završenih ipak treba uzimati s dozom opreza jer je na duge staze bitno povećanje broja upisanih i diplomiranih te održati razinu trenda. To je vidljivo na slici 9.

Slika 9: Kretanje stope završavanja studija na visokim učilištima u zemljama EU 2004.-2012.

Izvor: Horvat Novak D., Hunjet A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., str. 471.

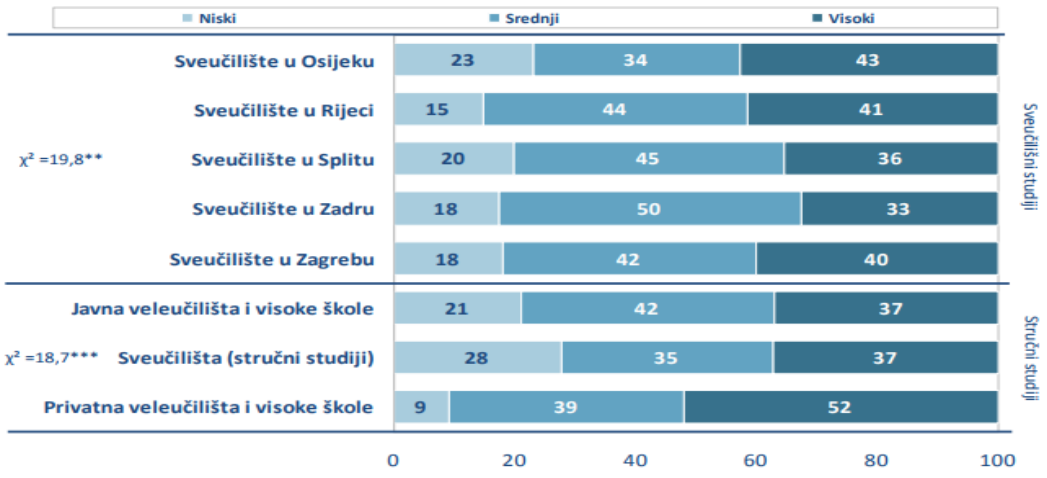
Usprkos povremenim pozitivnim skokovima i oporavku negativnih trendova postoje jasni problem visokog obrazovanja u nas. Oni svoj korijen pronalaze u svijesti stanovništva o značaju obrazovanja u populaciji koja se odlučila na studiranje i onoj koja je završila prvu razinu studija i želi nastaviti obrazovanje na višim razinama. Njih je potrebno potaknuti na daljnje obrazovanje, a posebno one koji imaju završeno sekundarno obrazovanje, a koji se uključuju na tržište rada radnije nego da nastave sa studijem.

Nužno je povećati svijest o ulozi obrazovanja u razvoju te kako bi se povećao udio visokoobrazovanih te uložiti u kvalitetu sustava kako bi se povećao broj završenih i kvalitetnih dionika tržišta rada koji mogu konkurirati tržištu EU.

2.2. Pauziranje i odustajanje od studija

Obrazovna karijera nastupa po završetku obaveznog obrazovanja. Obrazovna karijera se može definirati kao niz izbora. Robert Mare (1980.) utvrdio je snažan utjecaj socioekonomskoga statusa roditelja na odluke o nastavku obrazovanja. Najznačajniji utjecaj toga faktora je u ranim obrazovnim tranzicijama te slabi u kasnijim tranzicijama. Povećanje samostalnosti doprinosi gotovo potpunom smanjenju faktora socioekonomskog statusa roditelja u fazi visokog obrazovanja. (Müller i Karle, 1993.) Povećanjem samostalnosti oni uspješniji se odlučuju na nastavak obrazovne karijere jer si mogu priuštiti fakultet i mogu se samofinancirati tijekom studija.

Prema rezultatima Eurostudent baze vidljivo je da većina studenata iskazuje srednji ili niži stupanj socioekonomskog statusa svojih roditelja. Činjenica da u Hrvatskoj u principu nema više srednjeg sloja te da je hrvatska prosječna plaća nedostatna za samofinanciranje je da se mnoge student školuje na kredit. Od toga nešto odstupaju studenti na privatnim učilištima gdje je socioekonomski status ocijenjen višim u 52% slučajeva.

Slika 10: Stavovi studenata o socioekonomskom statusu roditelja 2011.

Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 2014.

Visoki troškovi studija također su jedan od faktora prekida studija, ali ipak nisu presudan faktor ako se analizira odustajanje na prvoj godini studija. To je zato što nakon prve završene godine student koji i nema dovoljno sredstava ne odustaje tek tako. Nadalje ako student na vrijeme položi sve ispite naredna godina je besplatna što se tiče samog troška fakulteta. Stoga je potrebno detaljnije istražiti determinante ponašanja i odluka studenata o napuštanju studija.

Uz socioekonomsko stanje obitelji tj. roditelja u odluci o nastavku obrazovne karijere utječe i obrazovanje roditelja i uspjeh tijekom obveznog obrazovanja. Roditelji s višim obrazovanjem potiču djecu na daljnje usavršavanje i obrazovanje. Djeca iz obitelji gdje je visoko obrazovanje praksa imaju razvijenu svijest o značaju obrazovanja te sama teže nastavku obrazovne karijere.

Boudon (1974.) ističe dva mehanizma preko kojih je socioekonomski status obitelji povezan s obrazovnim dostignućima djece. Kao primarni efekt ističe slabiji školski uspjeh djece nižega socioekonomskog statusa tijekom osnovnog obveznog obrazovanja te ga smatra preprekom za donošenje odluka o daljnjem budućem obrazovanju zbog smanjenja samopouzdanja, ali i mogućnosti. Kao drugi efekt ističe razlike u resursima i ambicijama jer smatra da djeca roditelja višega socioekonomskog statusa imaju veću vjerojatnost upisati viši stupanj obrazovanja.

Breen i Goldthorpe (1997.) ističu grupu efekata kao socijalne razlike u donošenju odluke o daljnjem obrazovanju i to isključivo kao racionalne odluke temeljem analize i percepcije mogućnosti temeljene na ocjeni troška nastavka obrazovanja, rizika neuspjeha i vrijednosti obrazovnog ishoda. Tako smatraju da će obitelji favorizirati obrazovne izbore koji će jamčiti barem reprodukciju njihova socijalnoga statusa u idućoj generaciji.

Uz prezentirane faktore ističu se i osobne preferencije potencijalnih studenata te faktori integracije u novi društveni podsustav, ali i okolinu. Mnogim studentima studij nameće preseljenje što iziskuje dodatne troškove, ali i potpunu prilagodbu novonastalim okolnostima.

Ovisno o kombinaciji svih faktora, pojedinci, će donositi različite odluke o nastavku obrazovne karijere kao i o prekidu iste. Prekid studija je odustajanje od studija uslijed nepoklapanja percepcija i očekivanja s ostvarenjima. Prekidom studija student se uključuje na tržište rada kao pojedinac sa srednjom stručnom spremom.

U kontekstu odustajanja od studija treba definirati i pojam pauziranja. Pauziranje studija predstavlja zamrzavanje procesa obrazovanja iz određenih razloga s ciljem nastavka studija nakon proteka tog perioda. Pauziranje studija podrazumijeva zamrzavanje studija na period iznad godine dana. Uzroci pauziranja studija se u mnogome razlikuju od uvjeta odustajanja od studija dugoročno gledano.

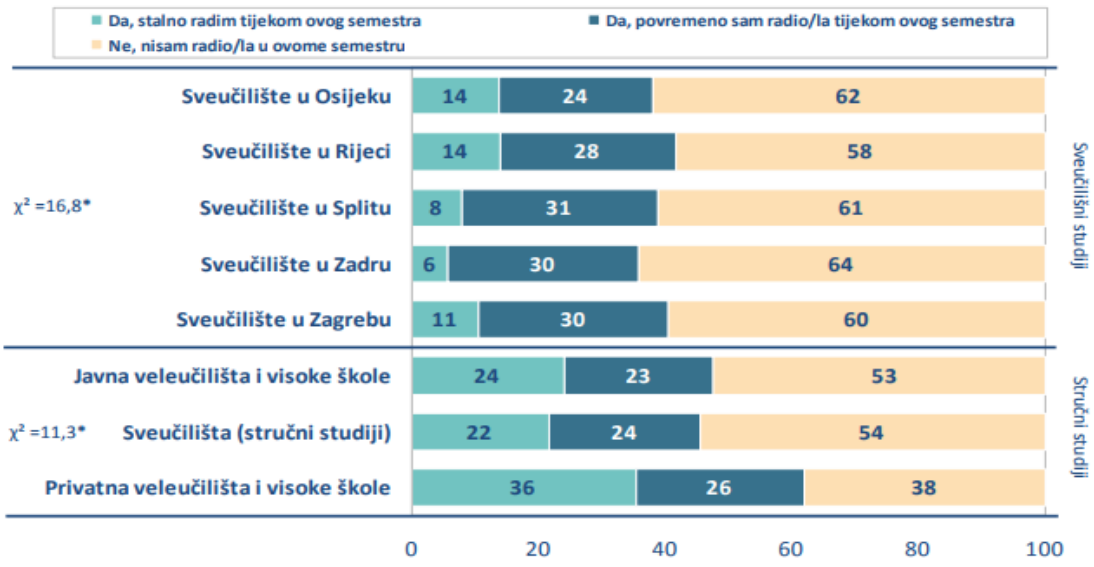
Mnogi pauziraju studij zbog nedostataka financijskih sredstava te izabiru zaposlenje dok se ne vrate studiju. Studiranje i zaposlenje tijekom studija je izazovno i iziskuje mnogo truda. Zaposleni student koji rade cijelo vrijeme studija studiraju duže zbog nemogućnosti usklađivanja poslovnih i edukacijskih obveza. To potvrđuju podaci Eurostudenta iz kojih je vidljivo da većim dijelom studenti ne rade. Samo manji postotak radi kontinuirano i to u prosjeku oko 10%. Situacija na privatnim veleučilištima i visokim školama je nešto bolja jer najčešće ti student rade u obiteljskim tvrtkama.

Mogućnost zaposlenja u obiteljskom poduzeću daje osjećaj sigurnosti stoga student manje odustaju od studija u slučaju poteškoća pri svladavanju gradiva kao i u slučaju nezadovoljenja uvjeta jer najčešće si ti studenti mogu priuštiti privatno obrazovanje.

Za razliku od njih studenti javnih veleučilišta i visokih škola uslijed poteškoća odustaju češće od studija zbog nedostatka pouzdanja, kasnije i u praksi, i nemogućnosti da si priušte financiranje studija. Studenti koje čeka obiteljski posao ili koji tijekom studija rade u istome imaju veću razinu samopouzdanja da dolaze iz sustava prakse te studij nerijetko smatraju dopunom svojoj općoj profesionalnoj karijeri.

Nadalje studenti privatnih veleučilišta i škola rade uglavnom u praksi dok oni iz sustava javnog obrazovanja rade poslove van struke koji utječu na njihovo samopouzdanje što u

kombinaciji poteškoća na samom studiju vodi dodatnom smanjenju pouzdanja i determinira odluke o pauziranju i odustajanju od studija.

Slika 11: Struktura studenata visokih učilišta s obzirom na radni status tijekom studija 2011.

Izvor:Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, zagreb, 2014.

Zaključno se može reći da je mnogo uzroka i determinant kod studenata pri donošenju odluka o odustajanju ili pauziranju studija. Nerijetko pauziranje u konačnici vodi odustajanju jer student ne riješe neke ključne aspekte problema koji ih dovedu do pauziranja.

Uzroci tome jesu od statusa i obrazovanja obitelji do financijskih prilika i promjena koje se javljaju ulaskom u obrazovni sustav, od načina života do integracije i kasnijeg uklapanja na tržište rada i samostalnost.

Činjenica je da industrijski razvoj društva predstavlja mjeru razvijenosti te je shodno tome u takvim društvima i povećan udio visokoobrazovanih, a očekivana ekspanzija post-primarnog obrazovanja u drugoj polovici 20. stoljeća nagoviještala je prevladavanje

društvenih nejednakosti i socijalnu mobilnost pristupom obrazovanju što se i ostvarilo u očekivanoj mjeri. Brojne su analize socijalne strukture i socijalne mobilnosti to dokazale (Erikson i Goldthorpe, 1992.; recentna rasprava u Breen i Jonsson, 2005.).

Društvo je svakako svjesnije uloge i značaja visokog obrazovanja iako su za stvaranje društva znanja potrebna mnoga druga ulaganja i unapređenja da bi se povećao broj diplomiranih i da se smanji broj onih koji odustaju od studija bez obzira na godinu studija. Više o uzrocima bit će riječ u nastavku.

3. UZROCI I POSLJEDICE NAPUŠTANJA STUDIJA

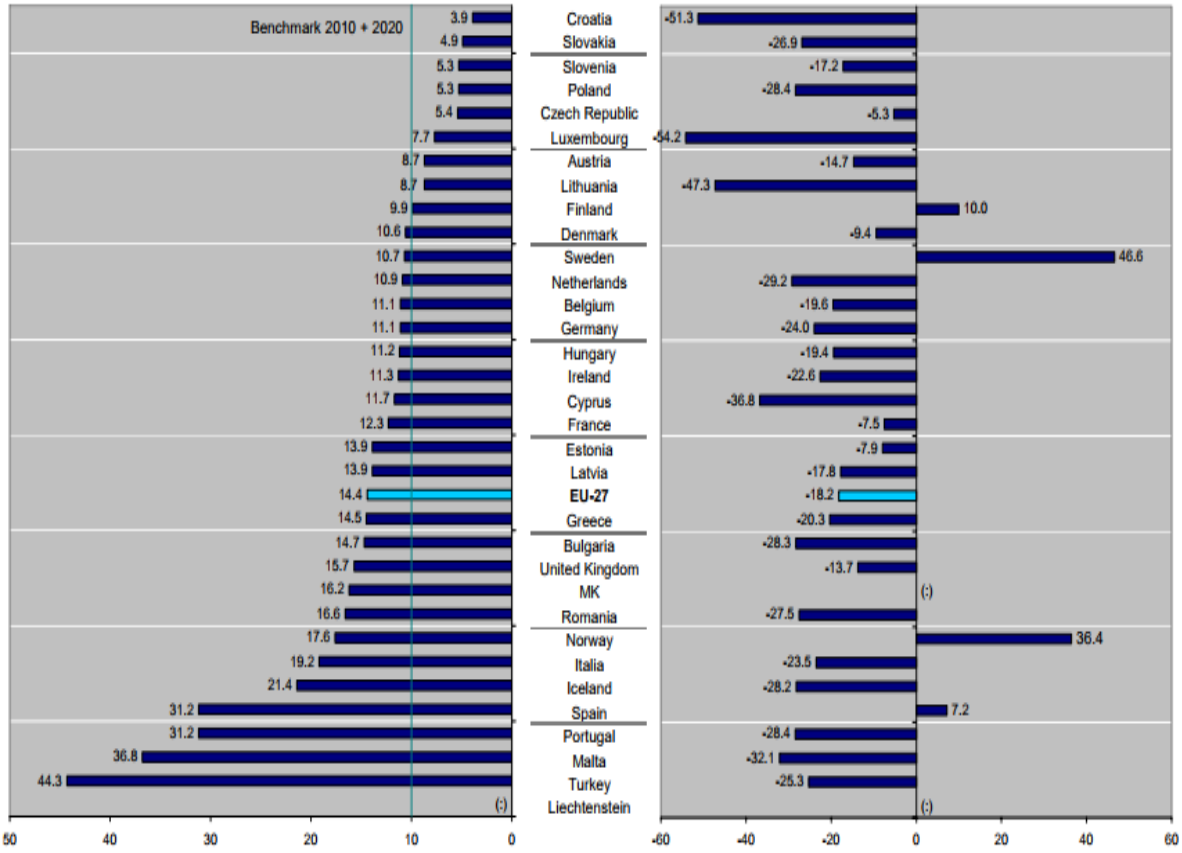
3.1. Mogući faktori napuštanja studija

Donošenje odluke o studiranju determinirane su statusom, željama, mogućnostima i očekivanjima. Na formiranje očekivanja utječe stanje u zemlji, gospodarstvu, tržištu rada te prilikama, politic ii odnosima zemlje s partnerima.

Mladi temeljem svih tih faktora donose odluke o nastavljanju obrazovanja nakon obveznog obrazovanja. Srednja škola nije obvezna, ali ju uglavnom pohađaju svi jer je svijest o ulozi tog stupnja obrazovanja sazrela. Industrija ne nudi poslove onima bez srednjoškolskog obrazovanja. Društvo shvaća ulogu srednjoškolskog obrazovanja što je vidljivo po tome da smo sa Slovenijom, Slovačkom, Poljskom te Skandinavijom u grupi zemalja s najvećim obuhvatom srednjim obrazovanjem u Europi. (usp. Milas i Ferić, 2009.)

To potvrđuju i podaci na slici 12 iz koje je vidljivo da se u nas drastično smanjuje broj onih sa samo srednjoškolskim obrazovanjem. Pokazatelj je to promjene svijesti i stavova društva o nastavku i razvoju obrazovanja kroz sustav visokog obrazovanja. Ipak, treba obratiti pozornost na efektivnost istoga analizom stope odustajanja i udjelom diplomiranih u visokom obrazovanju.

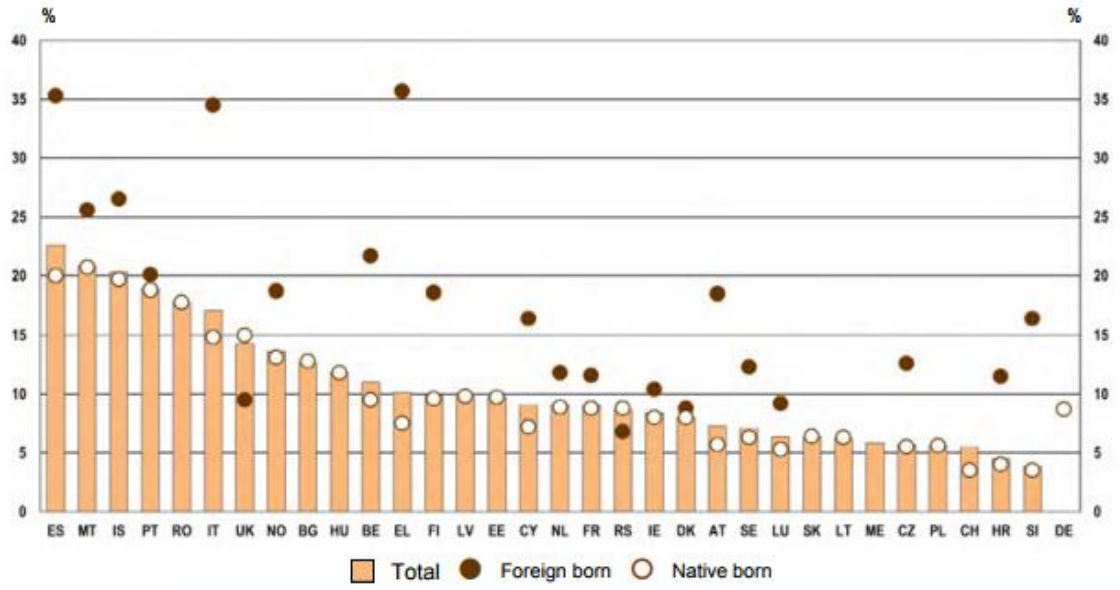
Iz desnog dijela slike je vidljivo da je najznačajnija promjena nastala u nas i Luksemburgu. Negativna promjena tj. povećanje u strukturi vidljivo je u slučaju Švedske i Norveške. Visoki udio i povećanje srednjoškolskog obrazovanja kao najvećeg stupnja obrazovanja utječe na smanjenje konkurentnosti tržišta rada zemlje i ne doprinosi razvoju industrijske strukture. Radnici sa srednjom stručnom spremom prisiljeni su na migracije što je posljedica nerazvijene svijesti i navika u obrazovanju i razvoju obrazovne karijere društva.

Slika 12: Udio u ukupnom stanovništvu sa završenom srednjom školom kao zadnjim stupnjem obrazovanja i koji nisu u procesu daljnjeg obrazovanja 2009.

Izvor: Early school leaving in Europe – Questions and answers, 2011. MEMO 11/52

Oni koji se uključe u daljnje obrazovanje manje odustaju. Ipak, potrebno je detaljnije analizirati udio onih u dobi od 18 do 24 godine koji su odustali od visokog obrazovanja u odnosu na ukupnu populaciju koja se obrazuje. To je prikazano na slici 13 iz koje je vidljivo da je u Hrvatskoj udio ispod 5% ukupne populacije. Najveći je udio u Estoniji. Dvije trećine zemalja ima udio manji ili oko 10%, dok je najveći nesrazmjer između zemalja EHEA (European Higher Education Area) gdje udio varira od 3,9% do 22,6%. Ako se razmotri podrijetlo onih koji napuštaju školovanje vidljivo je da podrijetlom strani učenici više napuštaju školovanje.

	ES	MT	IS	PT	RO	IT	UK	NO	BG	HU	BE	EL	FI	LV	EE	CY	NL
Total	22.6	20.8	20.3	18.9	17.8	17.1	14.3	13.6	12.7	11.8	11.0	10.1	10.0	9.8	9.7	9.1	9.1
Foreign-born	35.3	25.6	26.5	20.1	:u	34.5	9.5	18.7	:u	:u	21.7	35.7	18.6	:u	:u	16.4	11.8
Native-born	20.0	20.7	19.7	18.8	17.8	14.8	15.0	13.1	12.8	11.8	9.5	7.5	9.6	9.8	9.7	7.2	8.9

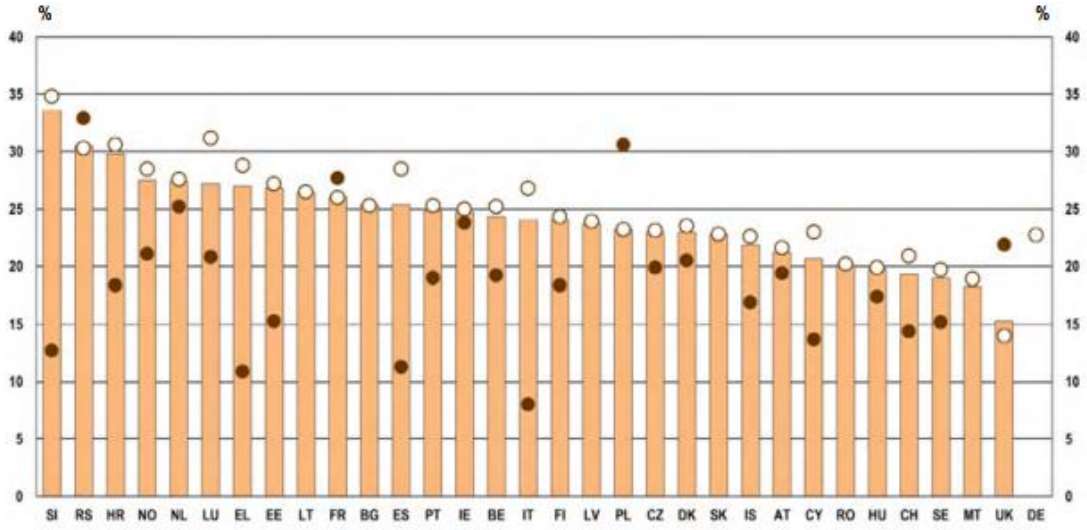
	FR	RS	IE	DK	AT	SE	LU	SK	LT	ME	CZ	PL	CH	HR	SI	DE
Total	9.0	8.7	8.4	8.0	7.3	7.1	6.4	6.4	6.3	5.8	5.7	5.6	5.5	4.5	3.9	:
Foreign-born	11.6	6.8	10.4	8.8	18.5	12.3	9.2	:u	:u	:	12.6	:u	15.0	11.5	16.4	:
Native-born	8.8	8.8	8.0	8.0	5.7	6.3	5.3	6.4	6.3	:	5.5	5.6	3.5	4.0	3.5	8.7

Slika 13: Udio onih koji su napustili daljnje obrazovanje prije završetka visokoškolskog obrazovanja 2013.

Izvor: The European Higher Education Area in 2015., Bologna process, Implementation Report, [05.07.2017.]

Kada je u pitanju napuštanje visokoškolskog obrazovanja vidljivo je da je Hrvatska na trećem mjestu po visini udjela. Ukupni udio napuštanja studija je oko 32% ukupne populacije. Jasno je da bi ovaj podatak bio precizniji ako se kao baza uzme radon sposobno stanovništvo, a ne ukupna populacija. Prema podacima na slici 14, u čiji su uzorak obuhvaćeni student u dobi od 18 do 29 godina, vidljivo je da veći udio od nasi ma tek Slovenija i Srbija s udjelima od 34% odnosno 31%. Najmanji udio ima Ujedinjeno Kraljevstvo. To znači da kod nas napuštanje studija ne nastaje najčešće na prvoj godini s obzirom na to da je uzorak obuhvatio i student do 29 godina.

Ako se promotri struktura broja odustalih prema porijeklu tada se uočava da je u našem slučaju veći broj odustalih u slučaju stranih studenata. Jedino je manji broj odustanaka stranih studenata u odnosu na domaće u Italiji i Estoniji.

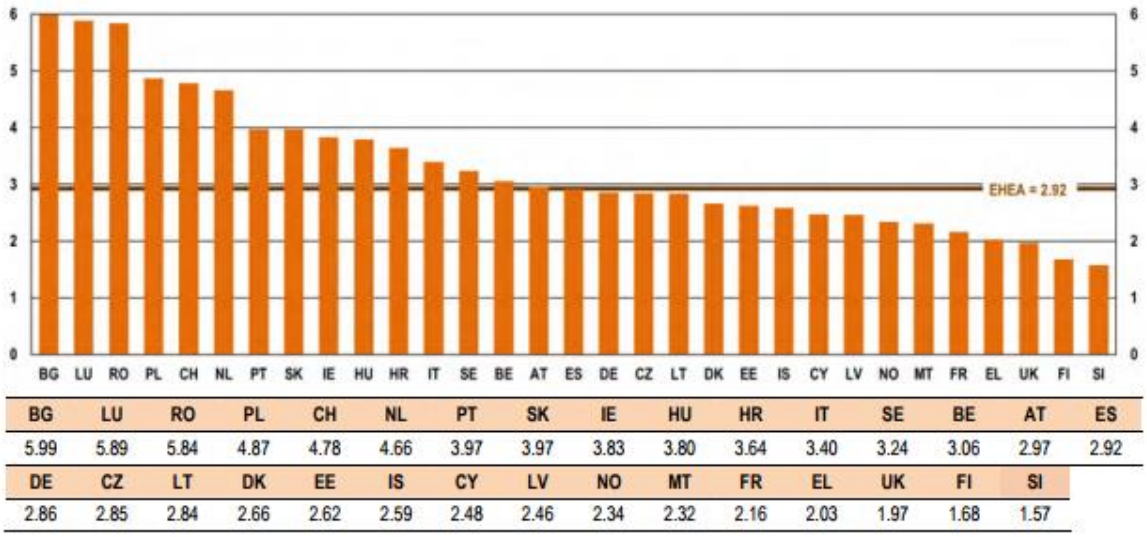
	SI	RS	HR	NO	NL	LU	EL	EE	LT	FR	BG	ES	PT	IE	BE	IT
Total	33.6	30.5	29.8	27.5	27.4	27.2	27	26.8	26.5	26.1	25.4	25.4	24.8	24.7	24.3	24.1
Foreign born	12.7	32.9	18.4	21.1	25.2	20.8	10.9	15.3	:u	27.7	:u	11.3	19	23.8	19.2	8
Native born	34.8	30.3	30.6	28.5	27.6	31.2	28.8	27.2	26.5	26.0	25.3	28.5	25.3	25	25.2	26.8
	FI	LV	PL	CZ	DK	SK	IS	AT	CY	RO	HU	CH	SE	MT	UK	DE
Total	24.1	23.7	23.2	23	23	22.8	21.9	21.2	20.7	20.2	19.8	19.3	19	18.3	15.3	:
Foreign born	18.4	:u	30.6	19.9	20.5	:u	16.9	19.4	13.7	:u	17.4	14.4	15.2	:u	21.9	:
Native born	24.3	23.9	23.2	23.1	23.5	22.8	22.6	21.6	23	20.2	19.9	20.9	19.7	18.9	14	22.7

Slika 14: Udio odustalih od studija 2013. po zemljama

Izvor: The European Higher Education Area in 2015., Bologna process, Implementation Report, [05.07.2017.]

Uočeno stanje napuštanja obrazovnog sustava srednjoškolskog i visokog obrazovanja posljedica je mnogih faktora koji su i ranije istaknuti. Jedan od glavnih je obrazovanje roditelja te ekonomsko-socijalni status obitelji, tu svakako spadaju i troškovi obrazovanja te radni status studenta tijekom studija kao i psihološki faktori te iskustva studenata u ranijim fazama obrazovanja što utječe na samopouzdanje i osnova je izgradnje sposobnosti svladavanja programa studija. U faktore utjecaja odluke o uključivanju u sustav visokog obrazovanja mogu se svrstati i kulturne odlike po pitanju dobi stvaranja obitelji, stavovi i stereotipi o obrazovanju te mogućnostima nakon studija i sl.

Rezultati ukazuju na to da pojedinci iz obitelji gdje je niže obrazovanje roditelja imaju manje šanse za nastavak obrazovanja u odnosu na one čiji roditelji imaju više obrazovanje. Iz statističkih pokazatelja je vidljivo da je vjerojatnost ulaska i opstanka u sustavu visokog obrazovanja od dva do pet puta manja u slučaju studenata čiji roditelji imaju srednju stručnu spremu u odnosu na one kojima barem jedan od roditelja ima visoko obrazovanje. U Finskoj i Sloveniji efekt je nešto slabiji dok je u Bugarskoj, Luksemburgu i Rumunjskoj izrazito visok.

BG	LU	RO	PL	CH	NL	PT	SK	IE	HU	HR	IT	SE	BE	AT	ES
5.99	5.89	5.84	4.87	4.78	4.66	3.97	3.97	3.83	3.80	3.64	3.40	3.24	3.06	2.97	2.92

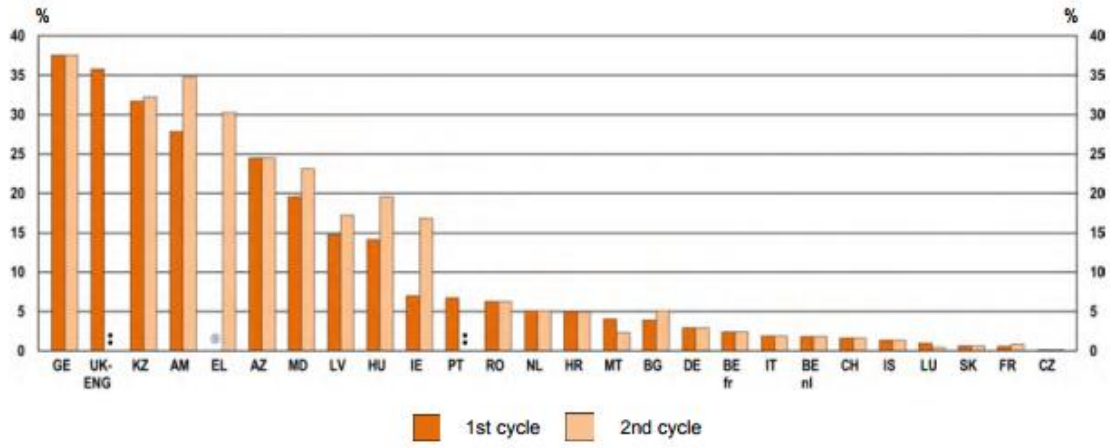
DE	CZ	LT	DK	EE	IS	CY	LV	NO	MT	FR	EL	UK	FI	SI
2.86	2.85	2.84	2.66	2.62	2.59	2.48	2.46	2.34	2.32	2.16	2.03	1.97	1.68	1.57

Slika 15: Vjerojatnost ulaska i završetka studija visokog obrazovanja s obzirom na obrazovanje roditelja 2013.

Izvor: The European Higher Education Area in 2015., Bologna process, Implementation Report, [05.07.2017.]

Kao drugi značajan faktor ističe se trošak studija. Studiranje u nekim zemljama nije besplatno za sve student dok u drugima je potpuno besplatno. Bez obzira na to student svakako imaju i ostale troškove tijekom studija. U Hrvatskoj je studiranje besplatno samo za one koji polažu ispite unutar okvira rokova Bolonjskog procesa svi ostali plaćaju školarinu.

Udio školarine za redovne studente seže do preko 35% BDP-a po stanovniku. Najveći udio troškova školarine je u Gruziji i Velikoj Britaniji, a najmanji u Češkoj i Francuskoj. Hrvatska je negdje po sredini rang liste s udjelom naknade za školarine oko 5% BDP-a po stanovniku. Iako smo među zemljama s relativno niskim udjelom školarina u BDP per capita jasno je da student opterećuju dodatni troškovi života i činjenica prosječne plaće kao i mogućnosti rada studenata tijekom studija i cijene rada studenta. Stoga u tumačenju i usporedbi ovih podataka treba uzeti i te čimbenike u obzir.

	GE	UK-ENG	KZ	AM	EL	AZ	MD	LV	HU	IE	PT	RO	NL
1st cycle	37.6	35.8	31.7	27.9	no fees	24.5	19.6	14.8	14.1	7.0	6.7	6.3	5.1
2nd cycle	37.6	:	32.3	34.8	30.3	24.5	23.2	17.2	19.6	16.8	:	6.3	5.1
	HR	**MT**	**BG**	**DE**	**BE fr**	**IT**	**BE nl**	**CH**	**IS**	**LU**	**SK**	**FR**	**CZ**
1st cycle	5.0	4.1	3.9	2.9	2.4	1.9	1.8	1.6	1.4	1.0	0.6	0.6	0.1
2nd cycle	5.0	2.3	5.1	2.9	2.4	1.9	1.8	1.6	1.4	0.5	0.6	0.8	0.1

Slika 16: Udio školarine u BDP per capita 2013.

Izvor: The European Higher Education Area in 2015., Bologna process, Implementation Report, [05.07.2017.]

Podaci ranijih istraživanja za Hrvatsku za 2010. godinu ukazuju na iznimno visoke troškove življenja i studiranja studenata. Najviši ukupni troškovi studiranja su u Rijeci, potom u Zadru i Zagrebu. Po visini školarina najskuplji je Split, a po smještaju Rijeka. Ostali troškovi života su najveći u Zadru. Uz činjenicu prosječne plaće u Hrvatskoj od tek par kuna iznad 6.000 kn[8] jasno je i da studenti rade puno radno vrijeme ne mogu pokriti troškove. U kombinaciji s cimerima također teško. Također ako se u obzir uzme činjenica

[8]Prema podacima DZS-a: https://www.dzs.hr/hrv/system/first_results.htm, [12.08.2017.]

da je izračun prosječne hrvatske plaće temeljen na plaćama visoke državne administracije te da većina hrvatskog građanstva ima daleko nižu neto plaću jasno je da su financije jedan od ključnih faktora donošenja odluke o odustajanju od studija kod studenata. Jednako tako važno je istaći da ako studenti ne rade puno radno vrijeme tada su primanja manja te treba imati na umu da je studentska satnica niža. U tom slučaju student su na teret roditeljima i kada se jave dodatne teškoće realizacije studija (polaganje ispita, učenje, reorganizacije života, integracija, nošenje sa stresom, očekivanja is l.) dolazi do kušnje o napuštanju istoga. S obzirom na to da se školarina plaća na godišnjoj razini mjesečni trošak života i studiranja je minimalno 4.000 kn ako student ima smještaj u studentskom domu u protivnom se troškovi povećavaju iznad službene vrijednosti prosječne place u RH.

	Ukupno	Školarine	Smještaj	Životni troškovi	Prijevoz	Komunikacije
Sveučilište u Zagrebu (1)	**13.315**	3.858	4.702	3.702	1.175	939
Sveučilište u Rijeci (2)	**14.698**	4.029	5.633	3.863	1.201	922
Sveučilište u Osijeku (3)	**12.070**	3.553	4.716	3.225	1.139	832
Sveučilište u Splitu (4)	**13.838**	4.907	5.426	3.715	1.197	1.002
Sveučilište u Zadru (5)	**14.397**	3.842	5.397	3.953	1.542	964

Slika 17: Troškovi studiranja po gradovima i kategoriji troška u RH 2010.

Izvor:Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 2014.

Jasno je da uz prezentirane prepreke tj. uzroke napuštanja studija studenti mogu imati i druge poput zdravstvenih tegoba, problema u obitelji is l. Studenti koji imaju prisutno više faktora napuštanja studija svakako donesu takvu odluku prije i veća je vjerojatnost napuštanja studija. Prva godina je rizična, ali ne jamči završetak studija ako student ne odustane od studiranja već na prvoj godini. To je zato što prisutnost i intenzitet istaknutih faktora napuštanja studija ne mora biti izražen u isto vrijeme. Nekima se kumulira stress i pojedini od opisanih faktora tek na trećoj godini stoga ako neki od njih bude presudan događa se odustajanje. Primjer tome je da je student na trećoj godini studija, ali zbog mogućnosti prenošenja predmeta realno je položio tek jednu i pol godinu tada je kao da je odustao na drugoj. Odustajanje se dogodilo tek tada zbog krive procjene mogućnosti i

spoznaje nakon tri godine studija da u kombinaciji s prilikom zaposlenja i bez fakulteta se može integrirati u društvo što je potaklo studenta na odustajanje. Pod stjecanjem svih okolnosti te utjecajem okoline studenti mijenjaju očekivanja i percepcije, stavove i vrijednosti stoga se odustajanje nužno i najčešće ne događa na prvoj godini studija jer u početku studija vlada optimizam i pritisak određenih faktora neće dovesti do odustajanja. Primjer tome je da student nema primanja za sada jer nije uspio naći posao, ali je sve ispite položio stoga je jasno da je velika šteta ako obveze fakulteta savladava tako dobro da odustane samo zbog financijskog faktora ako postoji ikakvo rješenje za zadovoljenje potreba za potrebnim sredstvima. Ako neku prepreku nije moguće savladati događa se pauza ili odustajanje.

3.2. Posljedice napuštanja studija

Napuštanje studija uzrokovano je određenim preprekama i problemima s kojima se suočavaju studenti. Posljedice se svakako javljaju u vidu gubitka samopouzdanja jer se student osjeća poraženo uslijed prekida studija. Taj osjećaj je izraženiji ako je jedan od razloga odustajanja bio nemogućnost savladavanja programa.

Nadalje smanjenje samopouzdanja utječe na izražavanje i nastup stoga često takvi studenti, barem u početku, nastupaju zatvorenije na tržištu rada. Neki nakon prvih pravih radnih iskustava nadilaze taj kompleks dok neki, ako se odmah ne pronađu, se povlače i grade niske stavove o sebi i svojim mogućnostima. Na to ukazuju podaci sa slike gdje su prikazani razlozi odustajanja od studija studenata stručnog i sveučilišnog studija.

Kao glavni razlog dominira izjava opredjeljenje studenata za odgovor “Izgubili ste motivaciju za učenje, umorili ste se” za 50% studenata stručnog i 53% studenata sveučilišnog studija. Valja istaći da izbor ovog odgovora jasno ne ukazuje stanje studenata. Jasno je da je motivacija nestala, postavlja se pitanje uslijed čega tj. da li se zbog svega

osjećaju manje vrijedni i sposobni. Iza toga se kao razlog ističe da su željeli raditi s podjednakim udjelom stručnih i sveučilišnih studenata tj. sa 17% odnosno 18%.[9]

Ovdje je također moguće da studenti bili neiskreni ili su procijenili dominaciju jednog od faktora većom nego jest, jer su možda željeli raditi prije završetka studija smatrajući da nisu uspjeli i da nisu dovoljno sposobni za studija te su se odlučili pokušati pronaći u praksi. Malo njih će probati ući u praksu. Izuzetak su oni koji imaju mogućnost rada u obiteljskom biznisu.

Onih koji su se izjasnili da su morali raditi je 14%, odnosno 13%. Studenti koji su izabrali ovaj odgovoru su svakako oni koji nisu mogli osigurati dovoljno sredstava (samostalno i uz pomoć obitelji), a moguće i oni koji smatraju da nisu za studij stoga je plaćanje istoga gubitak vremena i novca te su procijenili da moraju raditi.[10]

Relativno solidan udio je i onih koji su se izjasnili da nisu nikako mogli upisati višu godinu i to njih 12%, odnosno 8%.[11] To ukazuje na moguća unapređenja studijskog programa jer mnogi studenti nakon srednje i uz rad tijekom studija nemaju dovoljno vremena niti elana za suhoparno učenje. Potrebno je svakako osigurati viši udio pripreme studenata za uključivanje u realni gospodarski sektor u planu programa studija po završetku studija.

Obiteljski razlozi također imaju dvoznamenkast udio od 12% u slučaju studenata stručnog studija te 9% u slučaju studenata sveučilišnih studija. U obiteljske razloge može spadati to da studenti nisu našli podršku obitelji i osjećali su pritisak potrebe za uključenjem na tržište rada i pronalaskom posla.[12] Nedostatak podrške obitelji, ako studij ne ide glatko u potpunosti, te općenito stava da je student morao odmah pri završetku srednje pronaći posao i da studij nije za nju ili njega čini moguće obiteljske razloge. Student je mogao imati želju, ali u nedostatku podrške obitelji o kojoj vjerojatno zavisi i financijski pritisak

[9] Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, dostupno na: http://www.finhed.org/media/files/03-Socijalna_ukljucivost_visokog_obrazovanja.pdf, [12.08.2017.]
[10] Ibidem
[11] Ibidem
[12] Ibidem

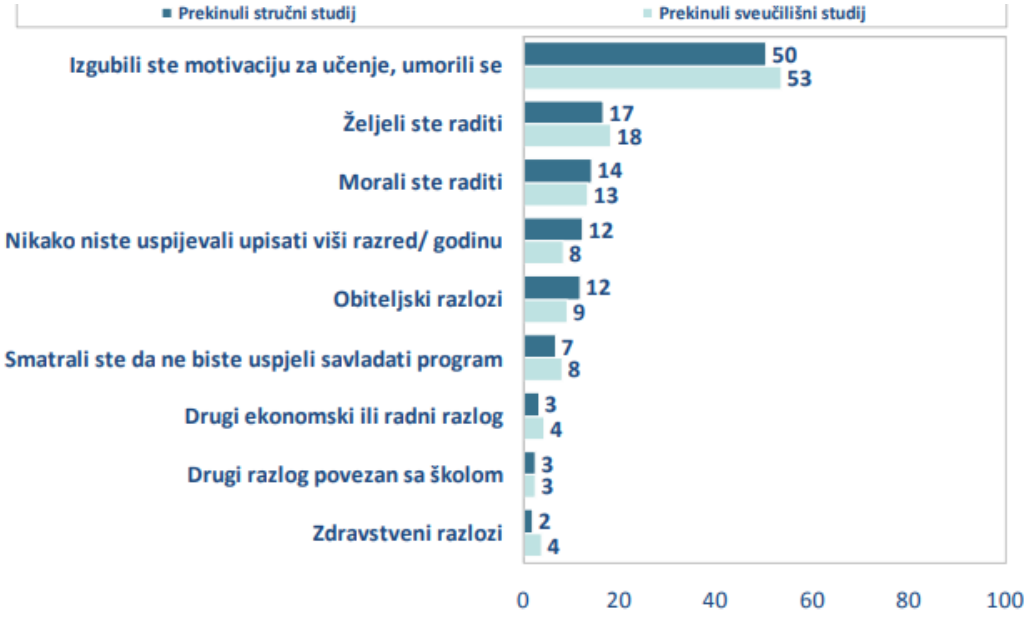
njihovih stavova te činjenice da se student osjeća krivo da ga financiraju vodi odustajanju od studija.

Svega je 7% odnosno 8% studenata se izjasnilo da smatraju da ne mogu savladati program. S obzirom na to da je po visini udjela ovaj razlog na trećem mjestu (jer pojedini razlozi su na istoj razini) potrebno mu je posvetiti pažnju u narednim studijama u cilju unapređenja kvalitete visokog obrazovanja. Studenti koji nemaju povjerenja u sebe i misle da ne mogu savladati program prije donose odluku o odustajanju uslijed pritisaka još kojeg od uzroka odustajanja od studija.

Studentima koji rade, oni koji rade puno radon vrijeme u realnom sektoru, treba izići u susret jer je jako teško i u pojedinim industrijskim granama nemoguće uskladiti studij i rad. Nužno je takvima osigurati mogućnost informiranja bez prisustva nastavi, smanjenjem kriterija potpisa i polaganja ispita upravo kroz smanjenje udjela prisustva na nastavi, kvalitetnijim prezentacijama i dostupnošću materijala na webu, konzultacijama i općenito boljom pripremom studenata za rad u praksi. Oni koji rade, posebno ako su unutar branše, uviđaju nesklad programa obrazovanja i prakse stoga ne vjeruju u kvalitetu sustava i shvaćaju da oni nisu u mogućnosti savladati program gdje dominira učenje bez prakse posebno ako uz to još moraju dolaziti redovito na nastavu za stjecanje uvjete zu pravo izlaska na ispite. Na taj će se način studenti zadržati, privući veći broj onih koji nastavljaju obrazovnu karijeru nakon srednjoškolskog obrazovanja te povećati stopa završivosti tj. smanjiti stopa odustajanja od studija.

Najmanji udio studenata se izjasnio za druge razloge povezane sa školom 3% po vrsti studija te iz zdravstvenih razloga 2% odnosno 4%. Studenti koji imaju zdravstvenih tegoba nevezanih za sposobnost studiranja direktno (fizički invaliditet) te koji mogu savladavati program s tog aspekta najčešće osiguraju (uz pomoć, fakulteta, ustanova i roditelja) prisustvo nastavi. Studenti koji imaju možda psihološke dileme se nisu opredijelili za ovaj odgovor zbog srama ili su smatrali kao glavni uzrok neki od ostalih razloga.

Svakako struktura odgovara ukazuje na male razlike u stavovima studenata o razlozima napuštanja studija s obzirom na vrstu studija. Gubitak motivacije je daleko najznačajniji razlog odustajanja od studija stoga se može reći da je posljedica demotivirana radna snaga koja se uključuje na tržište rada s niskim očekivanjima i negativnim stavovima o obrazovnom sustavu vjerojatno pa i o mogućnostima zaposlenja. To nije dobro jer se uslijed poteškoća pronalaska posla događa demoralizacija nužnog radnog kontingenta i hrvatska gubi na konkurentnosti s tog aspekta. Mnogi odlaze i vani u potrazi za poslom jer imaju jako nisko povjerenja u čitavi domaći sustav općenito. Sve više time, na duge staze, postajemo ovisni o uvozu radne snage.

Slika 18: Razlozi odustajanja od studija 2008.
Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 2014.

Nužnost unapređenja obrazovnog sustava tako da se poveća udio visoko obrazovane radne snage je neophodno da se provede prilagodba studijskih programa potrebama prakse i gospodarskog sustava. Studije treba specijalizirati i prožeti praksom maksimalno da studenti po izlasku iz obrazovnog sustava budu sposobni za konkuriranje na tržištu rada, a ne da najbolje godine gube tražeći posao jer teško dobivaju posao zbog nedostataka iskustva.

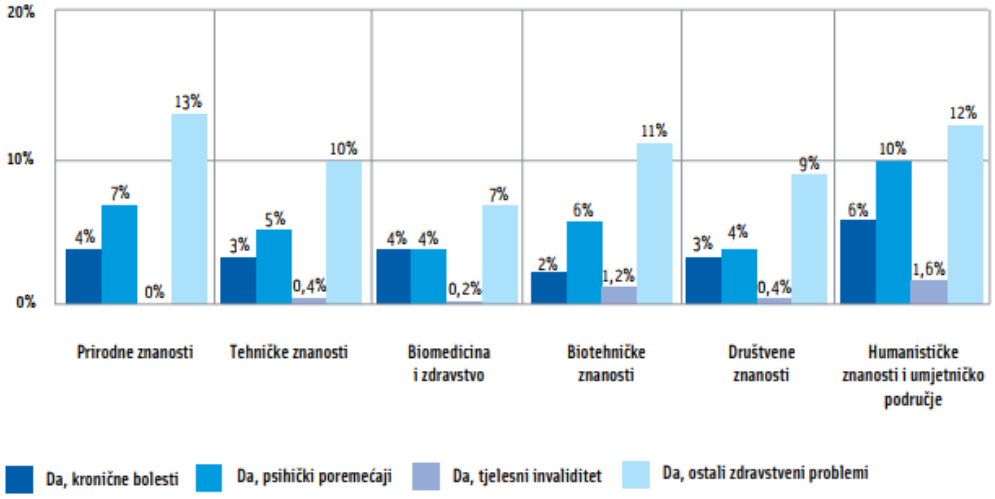
To je moguće sanirati dijelom kroz prilagodbu plana programa te kroz prakse tijekom studija. Studenti po završetku studija trebaju odmah posao a ne pripravništvo čija je plaća ispod definirane po zakonu o minimalnoj plaći. Mnogi zbog toga nikada ne uđu u branšu jer si ne mogu priuštiti takva primanja i nikada se ne vrate jer bez iskustva kasnije sve teže pariraju. Uvedeno pripravništvo kroz Vladin program u suradnji s gospodarstvenicima koji postoji je nedovoljan. Iz toga se razvilo podtržište korištenja jeftinije radne snage te se događa da nakon proteka godine dana tvrtke posežu za novim diplomcima i koriste, dok se dotadašnji pripravnici ponovno vraćaju na tržište rada, ali nedovoljno konkurentni jer nerijetko ih poduzeća ne obuče dovoljno, ali ih koriste kao pomoć u provođenju procesa poslovanja.

Ova je problematika nešto dublja i zahtijevala bi pristup kroz sustav kontrole organizacijom nadzorne institucije te sustava ocjene poduzeća te je pitanje koliko su kreatori politike obrazovnog sustava spremni uložiti u reorganizaciju istoga. Ipak, takvo nešto ne bi bilo loše jer bi potaklo poduzeća na realno osposobljavanje diplomiranih studenata i njihovu integraciju unutar domene završenog, zadržavanje studenata nakon proteka pripravničkog staža, povećalo bi konkurentnost radne snage kao i upis na visoke studije jer bi studenti znali da će biti po završetku sposobni parirati na tržištu rada i pronaći posao jer bi ih lakše poduzeća primala studente odmah iza fakulteta. Tu je i alternativa unapređenja obrazovnog sustava kroz osiguranje prakse studentima tijekom studija osiguralo bi manje kasnije troškove integracije i realno gospodarstvo. Fakulteti studentima kroz suradnje i edukacije zaposlenika poduzećima mogu osigurati prakse studentima tijekom studija time će kreirati mladu radnu snagu koja ima iskustvo odmah iza diplome što će povećati zapošljivost nakon studija, kvaliteta studija bi bila veća i mogućnost svladavanja programa jer bi bio isti konkretan, sažet i jezgrovit.

Za takvo nešto potrebno je izvjesno vrijeme i sredstva stoga je još uvijek nedosežno uz nedostatak volje vodećih kreatora politike obrazovnog sustava. Nužno je i podizanje svijesti poslovnih subjekata gospodarskog sustava kako bi se osigurale suradnje i prakse. U konačnici svi dionici imaju korist na duge staze nužno je da se spozna i do svijesti dopru koristi od takve suradnje i uređenja sustava obrazovanja.

Zaključno se može reći da posljedice napuštanja studija variraju i ovise o stanju studenta, psihološkoj i mentalnoj snazi, prilikama te situaciji koja će se odviti po integraciji na tržište rada. Splet svih tih okolnosti determinira psihičko i mentalno zdravlje. Depresija koja se javlja uslijed neispunjenja postavljenog cilja završetka studija je najgora posljedica jer ima dalekosežne efekte. Studenti koji odustanu od studija trebaju prilagodbu i prolazak kroz sustava osposobljavanja jer jedino to može direktno pomoći u anuliranju negativnih posljedica prekida studija. Pri zavodu za zapošljavanje nije dovoljno da postoje referenti koji "vode" novo prijavljene prema strukama već je potrebno da se zaista i provode program i radionice koje će na neki način konkretno doprinijeti kvalitetnijoj integraciji na tržište rada i uspješno konkuriranje te u konačnici pronalazak zaposlenja.

Neke od posljedica prekida studija se uočavaju tijekom studija jer faktori utjecaja djeluju stupnjevito i kada posljedice istoga dosegnu vrhunac studenti donose odluke o prekidu studija. To je vidljivo sa slike u nastavku gdje se uočava da, bez obzira na područje znanosti, najveći udio imaju ostali zdravstveni problem kao faktor ometanja tijekom studija. Tu spada upravo depresija, otuđenost, socijalno zatvaranje, nesamopouzdanje, razočaranost i sl. Ove se posljedice nastavljaju kasnije te dobivaju na intenzitetu i koliko su iskustva po integraciji u praksu negativna.

Slika 19: Prikaz smetnji studenata tijekom studija

Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Socijalna i ekonomska slika studentskog života u Hrvatskoj, 2011., [25.08.3027.]

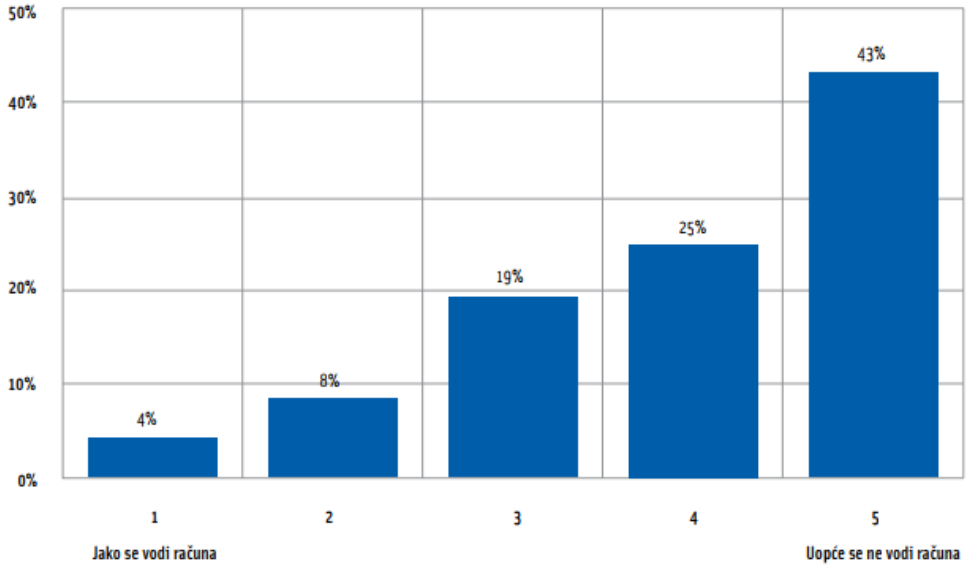
Iz svih prezentiranih razloga i opsega te obuhvata posljedica jasno je da treba kontinuirano pratiti efikasnost i efektivnost obrazovnog sustava te njegovu usklađenost s potrebama gospodarstva i čitavog sustava zemlje. Jedino će se tako definirati prave strategije za konkurentnost gospodarskog sustava skladu s ciljevima. Kvalitetan obrazovni sustav i pravilna integracija na tržište rada preduvjet su uspješnosti.

Koliko je nedovoljno razvijen sustav evaluacije ukazuje podatak da uglavnom o poteškoćama tijekom studija i uzrocima ne vodi računa u gotovo 70% slučajeva. Svega u 4% do 8% slučajeva se vodi briga i nastoji se doprinijeti sanaciji uočenih problema.[13]

U 19% slučajeva se javlja indiferencija. To potvrđuju podaci sa slike u nastavku. Bez svijesti obrazovnih institucija o postojanju takvih problema te o posljedicama napuštanja studija za društvo nema pomaka. Neophodno se da se svi nosioci procesa i politika obrazovnog sustava upoznaju s problemima i posljedicama te efektima na gospodarstvo

[13] Institut za razvoj obrazovanja, Socijalna I ekonomska slika studentskog života u Hrvatskoj, 2011., dostupno na: http://www.finhed.org/media/files/05-EUROSTUDENT_Nacionalno_izvjesce_RH_2011.pdf, [25.08.3027.]

kako bi se svi ti aspekti integrirali u oblikovanje politika i strategija razvoja obrazovnog sustava.

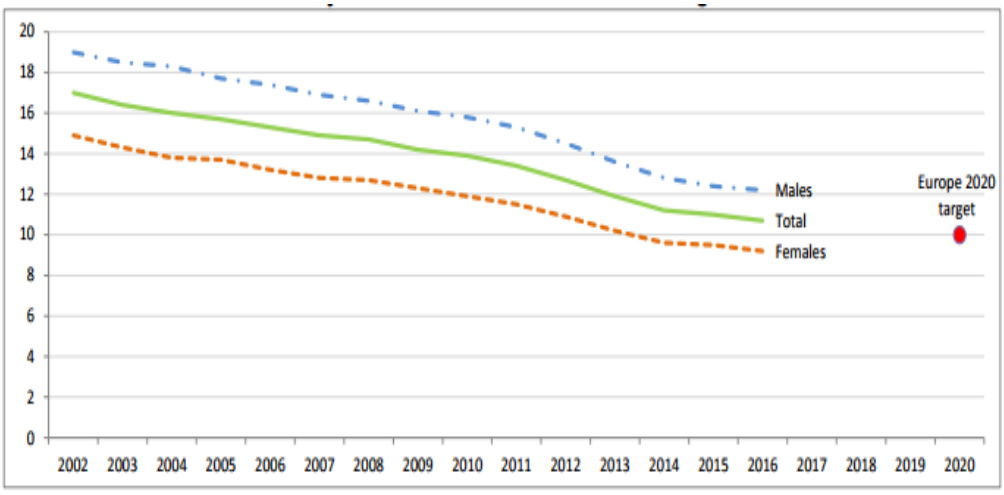
Slika 20: Stavovi studenata s teškoćama o naporima sustava u uočavanju i doprinosi sanacije problema 2005.- 2008.

Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Socijalna i ekonomska slika studentskog života u Hrvatskoj, 2011., [25.08.3027.]

4. STATISTIČKA ANALIZA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

4.1. Prezentacija rezultata

Napuštanje studija je problem s kojima se suočavamo sve više zbog nedovoljne integriranosti istoga u čitavi sustav zemlje, posebno gospodarski sustav. Nekonkurentnost i gospodarski problemi te nemogućnost pronalaska posla utječu na izgradnju negativnih stavova. Visoko diplomirani napuštaju zemlju. Uočava se sa smanjenom konkurentnošću radne snage, smanjenjem radnog kontingenta te nedoraslom obrazovnom sustavu u rješavanju takvih problema. Posljedice su dalekosežne i dugoročne. Statistike pokazuju da na razini unije stopa prekinutih studija opada, ali sporo. Ipak, u posljednjih šest godina udio onih koji su napustili studij se smanjio za šest postotnih poena. Cilj EU je da ukupna stopa odustajanja do 2020. bude 12%. Sa slike u nastavku je vidljivo da je veći udio nastupanja u slučaju muškaraca i to za 4 do 6 postotnih bodova.

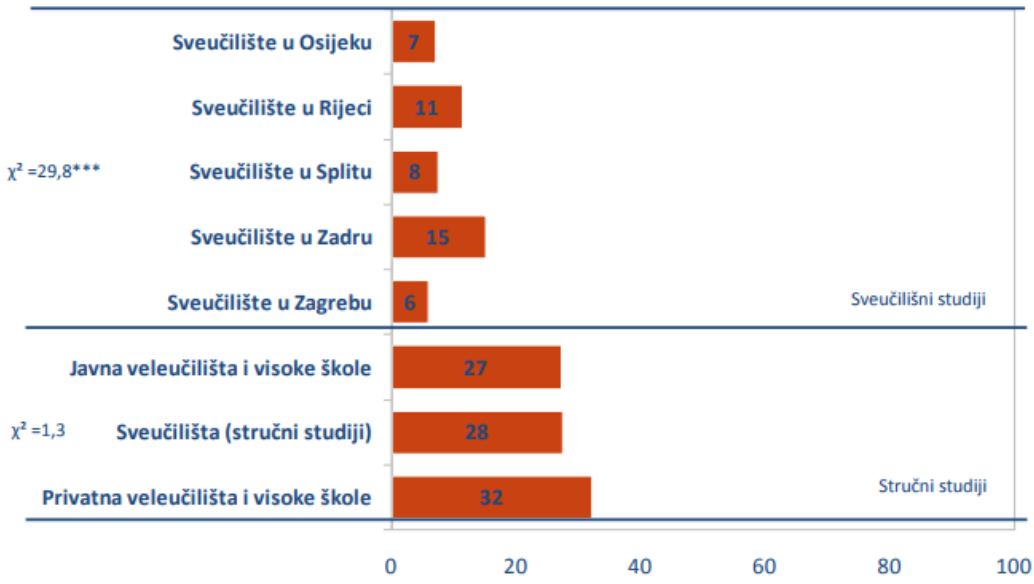
Slika 21: Stopa odustajanja od studija EU

Izvor: Eurostat, Newsrelease, 2017., [25.08.2017.]

Hrvatska posljednjih godina bilježi značajno povećanje nastavka obrazovanja nakon srednje škole, ali je glavni problem duljina studiranja te odustajanje od studija. Također

treba spomenuti i pauziranje studija koje se događa zbog nemogućnosti nadvladavanja problema i nerijetko završi prekidom studija.

Pauziranje studija je najčešće na privatnim veleučilištima i visokim školama i to u 32% slučajeva dok je kod javnih nešto niže te u prosjeku iznosi 27%. Pauziranje se događa često kao rješenje za odustajanje od prekida studija te se u tom vremenu nastoje nadiši prepreke koje su vodile ka odustajanju. Za kvalitetu studija potrebno je pratiti te promjene i nastojati doprinijeti njihovom otklanjanju. Opisano je prikazano na slici 22.

Slika 22: Stopa pauziranj studija prema vrsti studija 2020. u RH

Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 20014., [20.06.2017.]

Shodno tome i činjenici duljeg studiranja u nas te da studenti koji rade općenito dulje studiraju. Ako se uzme u obzir da je bez rada jako teško financirati studij jasno je da je potrebno osigurati takav sustav koji će biti fleksibilniji i dostupniji studentima koji bi ušli u sustav tržišta rada i studirali, biti bliži praksi da zaista osposobi student i da bude specijaliziraniji i kraći za određene branše gdje je to moguće i čak poželjno. U formiranju politika i strategija treba voditi računa o demografskim odlikama i demografskoj politici također jer duljina studija ima posljedice i na tu sferu društva zemlje.

Hrvatska je po pitanju odustajanja od studija na visokom trećem mjestu s udjelom od čak 30% ispred većine zemalja (slika 23) EU izuzev Slovenije i Srbije. Odustajanje u nas ima nekoliko ključnih razloga, a to je svakako prije svega nesređeno tržište rada i stanje u gospodarstvu, politika zapošljavanja mladih je neadekvatna. Program pripravništva nedovoljno efikasan te vodi u konačnici izrabljivanju studenata i nerješavanju pitanja stalnog zaposlenja i zaposlenja nakon pripravništva.

	SI	RS	HR	NO	NL	LU	EL	EE	LT	FR	BG	ES	PT	IE	BE	IT
Total	33.6	30.5	29.8	27.5	27.4	27.2	27	26.8	26.5	26.1	25.4	25.4	24.8	24.7	24.3	24.1
Foreign born	12.7	32.9	18.4	21.1	25.2	20.8	10.9	15.3	:u	27.7	:u	11.3	19	23.8	19.2	8
Native born	34.8	30.3	30.6	28.5	27.6	31.2	28.8	27.2	26.5	26.0	25.3	28.5	25.3	25	25.2	26.8
	FI	LV	PL	CZ	DK	SK	IS	AT	CY	RO	HU	CH	SE	MT	UK	DE
Total	24.1	23.7	23.2	23	23	22.8	21.9	21.2	20.7	20.2	19.8	19.3	19	18.3	15.3	:
Foreign born	18.4	:u	30.6	19.9	20.5	:u	16.9	19.4	13.7	:u	17.4	14.4	15.2	:u	21.9	:
Native born	24.3	23.9	23.2	23.1	23.5	22.8	22.6	21.6	23	20.2	19.9	20.9	19.7	18.9	14	22.7

Slika 23: Stopa odustajanja od studija po zemljama 2013.

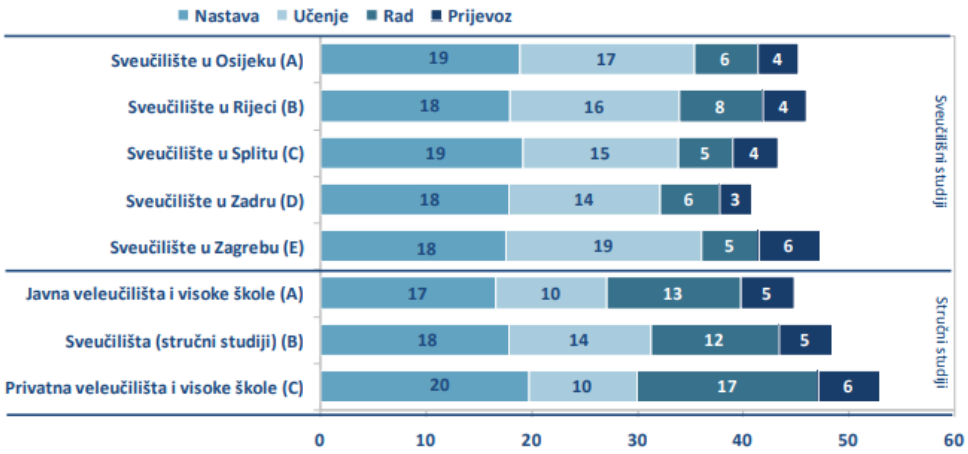
Izvor: The European Higher Education Area in 2015., Bologna process, Implementation Report, [24.07.2017.]

Uzroci odustajanja od studija su različiti i svakako determinirani prije svega karakterom i očekivanjima studenata. Glavni razlog je gubitak motivacije, a potom potreba za zaposlenjem i nemogućnost savladavanja programa. To je posljedica opterećenja studenata poslom tijekom studija. Iako studenti rade stalno tek u 25% do 34% slučajeva njih čak 23% do 26% radi povremeno što svakako ukazuje na gotovo pola studentske populacije opterećene tijekom studija. Stopa odustajanja čini više od pola stope radon aktivnih studenata.[14]

Opterećenost studenata koji rade, posebno onih zaposlenih na puno radon vrijeme, potvrđuje podatak da na tjednoj bazi studenti imaju svega u prosjeku oko 11 sati da provedu na nastavi i u radu. Na nastavi provedu gotovo duplo više sati dok na poslu gotovo jednako koliko i uče. Iako je istraživanje EUROSTUDENTA[15] 2010. ukazalo na relativno

[14] The European Higher Education Area in 2015., Bologna process, Implementation Report, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/182EN.pdf, [24.07.2017.]
[15]Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, dostupno na: http://www.finhed.org/media/files/03-Socijalna_ukljucivost_visokog_obrazovanja.pdf, [20.06.2017.], [22.08.2017.]

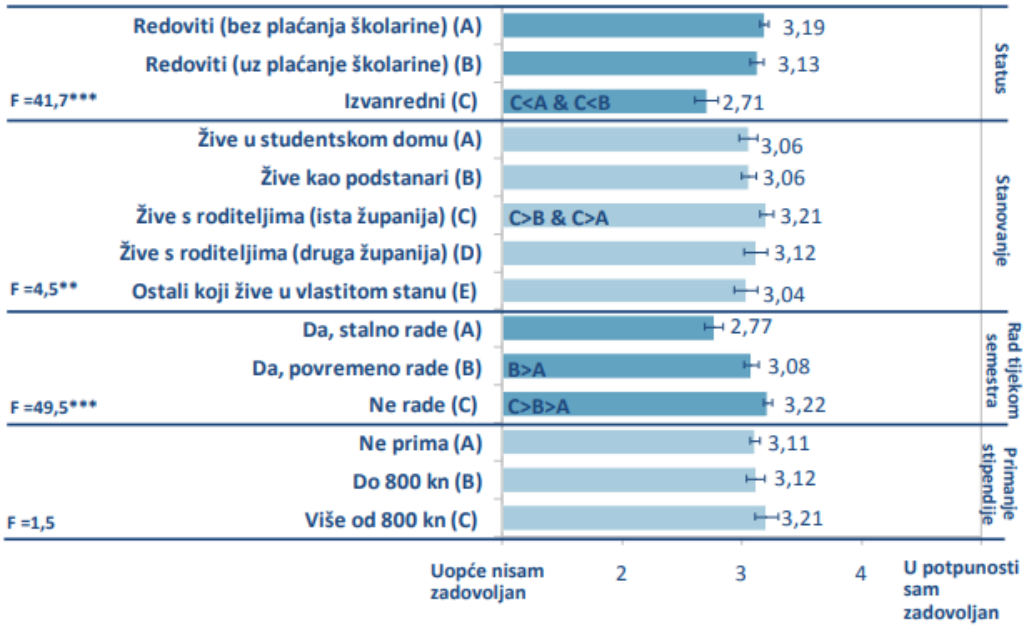
visok stupanj zadovoljstva radnim opterećenjem u odnosu na studij s prosječnom ocjenom zadovoljstva preko 3 (na skali od 1 do 5). Iako to ne treba predstavljati kao idealnu vrijednost jer o zadovoljstvu se može pričati tek kod ocjene 4. Ipak, u tumačenju ovih podataka treba biti oprezan jer uzorak nije specificiran radi li se studentima koji se samo financiraju ili uz pomoć roditelja niti radi li se o redovnim ili izvanrednim studentima.

Slika 24: Opterećenje studenata u RH 2010.

Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 2014., [24.08.2017.]

Ako se u obzir uzmu odlike situacija u kojima se studenti nalaze tada se uočavaju niže ocjene tj. zadovoljstvo i to najviše kod izvanrednih studenata gdje je ocjena 2,71 te jedva malo preko 3 kod studenata koji samostalno žive te stalno radon aktivnih čak 2,77. Uočene razlike u razini zadovoljstva usklađenosti studija i posla te opterećenja su statistički značajne što ukazuje na potrebu unapređenja sustava obrazovanja koji će omogućiti rad studentima uz studij, konkurentnost po ulasku na tržište rada, približiti im praksu te povećati udio visoko obrazovanih.

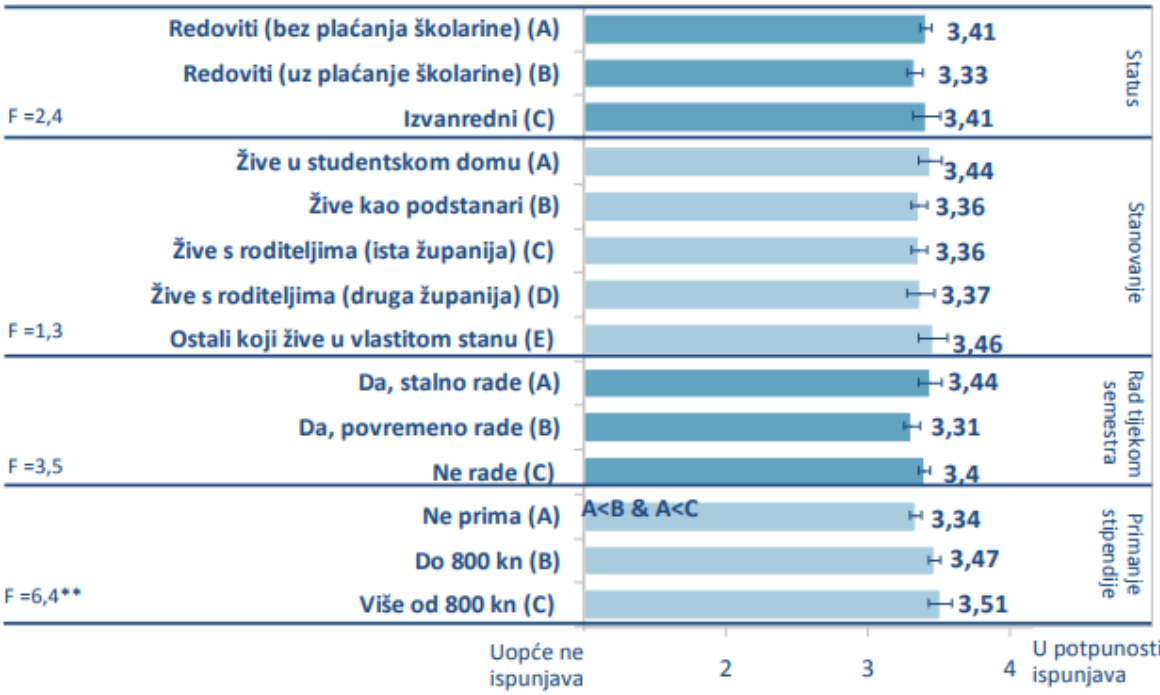
Slika 25: Zadovoljstvo studenata opterećenjem studija i posla prema odlikama 2020. za RH

Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 2014., [24.08.2017.]

Iznesene činjenice i konfirmaciju potrebnih reformi pokazuje i podatak percepcije ispunjenja cilja osobnog razvoja. Uočava se da su time najzadovoljniji studenti privatnih veleučilišta i visokih škola s prosječnom ocjenom od oko 4. Najmanje su zadovoljni studenti sveučilišta u Rijeci, a potom u Splitu s ocjenom 3,32.[16]

Uočava se da studenti koji plaćaju školarinu i žive kao podstanari ili žive u vlastitom stanu te stalno rade imaju niže zadovoljstvo te ako ne primaju pomoć u vidu stipendija i to ne preko 3,4. To je posljedica većeg opterećenja tijekom studija, stresa koji to nosi te činjenice da time dulje najčešće studiraju što stvara nezadovoljstvo kasniju integraciju u gospodarstvo ako visokoobrazovani i teži ulazak u praksu branše studija, posebno ako su radili van tog sektora.

[16] Ibidem

Slika 26: Ocjena razine zadovoljstvom po pitanju ostvarenja ciljeva osobnog razvoja studenata u RH 2010.

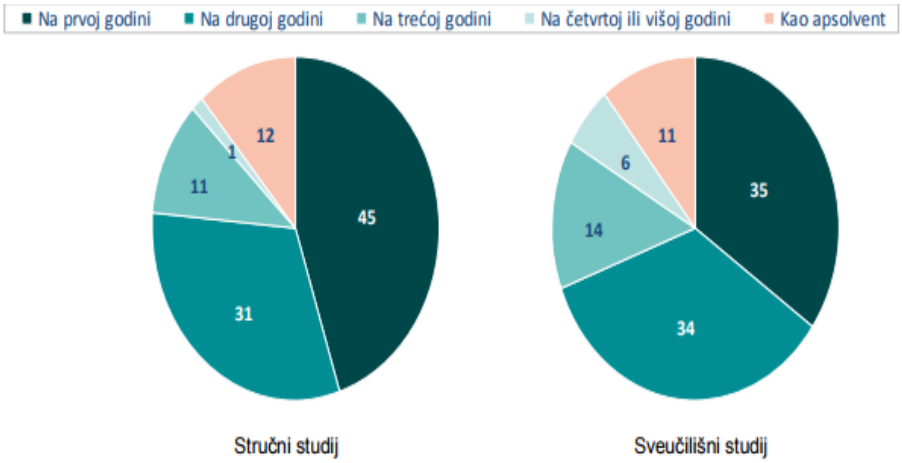
Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 2014., [24.08.2017.]

Cilj reforme obrazovnog sustava treba biti, prije svega, osposobljavanje studenata za rad i konkuriranje na domaćem i međunarodnom tržištu rada. Praksa je ključna s tog aspekta stoga bi plan i program obrazovanja trebao biti u fokusu reforme. Studenti završe fakultete, a ne znaju biti samostalni tj. ne poznaju neke osnove poput plaćanja nalogom, uplatnicama i ostalih prava podsustava društvenog sustava u kojem egzistiraju i rade.

4.2. Testiranje hipoteza

Kako bi se istražile determinante odluke problema odustajanja od studija postavljene su četiri istraživačke hipoteze. Prva se temeljila na tvrdnji da se odustajanje od studija događa na prvoj godini studija. Iako izgleda da su prve godine studenti najoptimističniji s jedne strane, s druge strane izgleda da na višim godina studenti ne žele odustati tako lako zbog uloženog novca i truda. Stoga je za detaljnu analizu ovoga potrebno istražiti tko je od odustalih izgubio pravo studija, a tko je samovoljno odustao. Iako oba opisana aspekta

razmišljanja studenata imaju smisla prema istraživanjima Eurostudenta potvrđeno je da je ipak veće odstupanje studenata na prvoj godini studija i to za 14 postotnih bodova u slučaju stručnih studija te svega jedan postotni bod u slučaju sveučilišnog studija.

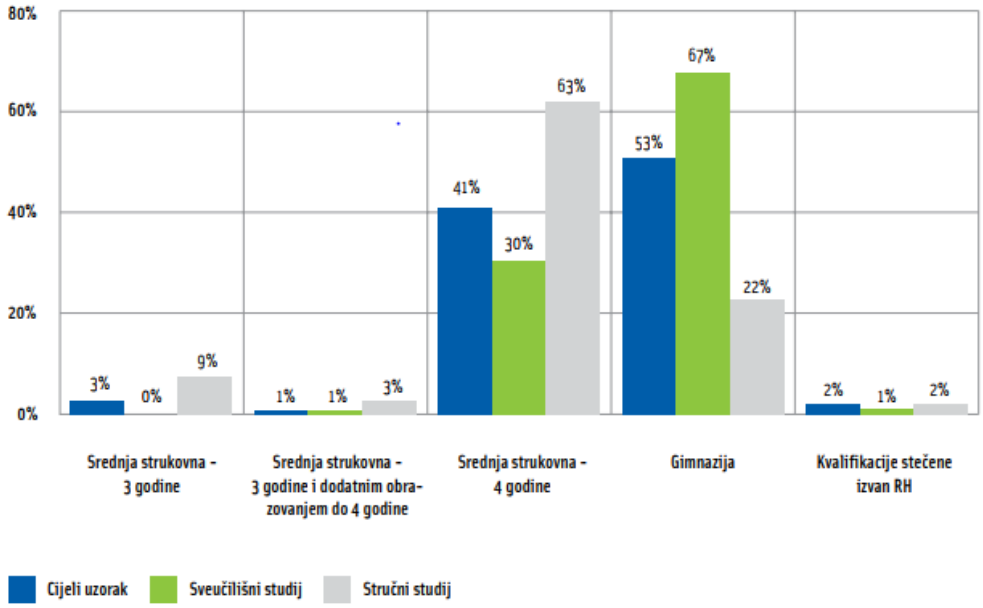

Slika 27: Struktura odustalih od studija prema godini odustanka i vrsti studija RH 2010.

Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 2014., [24.08.2017.]

Sa slike je vidljivo da su u slučaju stručnih studija razlike velike i statistički očito značajne, dok u slučaju sveučilišnih studija ne. Ipak, s obzirom na to da se predmeti prenose studenti koji ne odustanu na prvoj godini već na drugoj uglavnom imaju dobar dio predmeta prenesenih s prve tako da su realno to studenti koji nisu položili čitavu prvu godinu stoga realno odustaju nakon dvije godine studiranja, ali od prve godine s aspekta polaganja programa studija. Rezultati istraživanja potvrđuju prvu hipotezu kao utemeljenu te se može zaključiti da je odustajanje od studija najčešće na prvoj godini studija.

Studenti koje ne odlikuje upornost i samopouzdanje te koji nemaju podlogu ranijeg sustava obrazovanja lakše odustaju od studija. Učenici srednjih strukovnih škola su đaci koji ne vole učiti i nemaju razvijenu naviku učenja. U visoki sustav obrazovanja ulaze uglavnom učenici gimnazija te nekih strukovnih četverogodišnjih škola kao što su ekonomska, medicinska i sl.

Slika 28: Srednjoškolska pozadina studenata RH 2010.

Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 2014., [24.08.2017.]

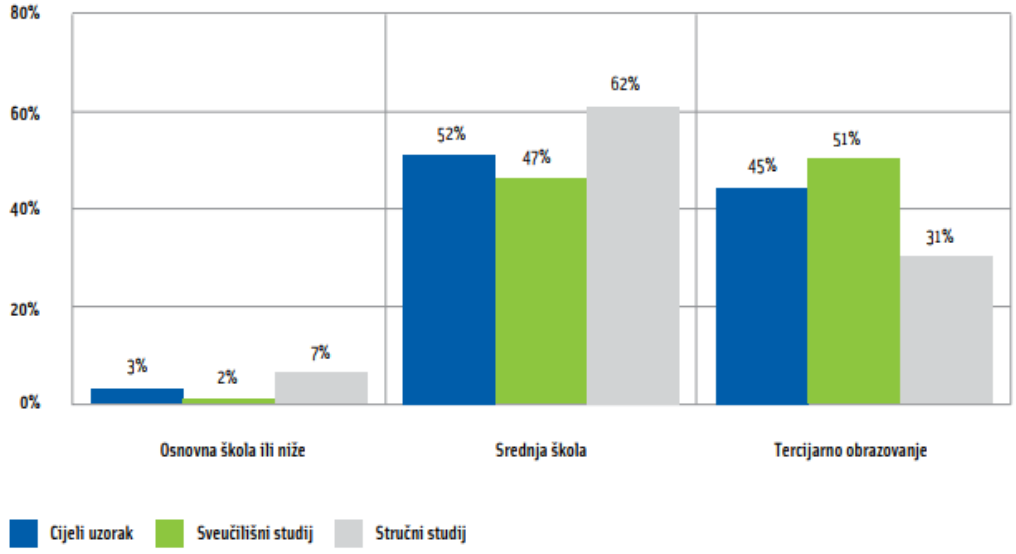
Sa slike 28 je vidljivo da gimnazijalci u 53% slučajeva nastavljaju obrazovanje i to od 67% njih na sveučilišnim studijima, dok svega 22% na stručnim. U slučaju srednjih strukovnih škola za nastavak obrazovanja se odlučuje tek 43% učenika i to 63% njih na stručnim studijima, a 30% na sveučilišnim. Udio onih s nižim srednjoškolskim obrazovanjem je svega oko 3% po pitanju nastavka obrazovanja upisom studija.

Ovi rezultati ukazuju da mnogi od učenika strukovnih škola, posebno trogodišnjih, te učenici općenito s nižim pouzdanjem koji su imali lošije ocjene u srednjoj školi donose odluku o prekidu obrazovanja nakon srednje škole. Oni koji od njih upišu imaju poteškoća sa savladavanjem gradiva zbog nedovoljno dobre podloge u učenju, ali i znanju o određenim područjima tijekom srednje škole, stoga odustaju češće od studija.

Takav pogled na nastavak i prekid studija potvrđuju podaci da je u većini slučajeva potrebno više srednjoškolsko obrazovanje (gimnazija i četverogodišnja srednja strukovna

škola) za nastavak obrazovanja na visokom studiju ne samo s aspekta samog studenta već i roditelja. Više obrazovanje roditelja ima pozitivan utjecaj na obrazovanje djece, a shodno tome i nastavak studija u visokom obrazovanju te završetak istoga. To je posljedica stavova, navika, usađene discipline, očekivanja te financijskih mogućnosti.

Tome u prilog idu podaci koji ukazuju da studenti kojima roditelji imaju srednju školu nastavljaju obrazovanje u 52% slučajeva i to uglavnom na stručnim studijima tj. 62% njih, dok kod studenata kojima roditelji imaju više obrazovanje nastavljaju svoje obrazovanje uglavnom (51%) na sveučilišnim studijima. Na studij ide svega 3% učenika čiji roditelji imaju osnovnu školu ili niže.[17]

Slika 29: Nastavak obrazovanja na studiju prema obrazovanju roditelja RH 2010.

Izvor: Institut za razvoj obrazovanja, Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, zagreb, 2014., [24.08.2017.]

Ovi rezultati idu u prilog drugoj hipotezi rada jer učenici s nižim pouzdanjem i podlogom s aspekta znanja te nedostataka radnih navika vjerojatno pohađaju strukovne trogodišnje škole te kasnije nisu zainteresirani za daljnjim obrazovanjem kao djelomice posljedica obrazovanja roditelja. To nikako nije pravilo, ali svakako utječe na odluke o nastavku studija te kasnije determinira završavanje studija.

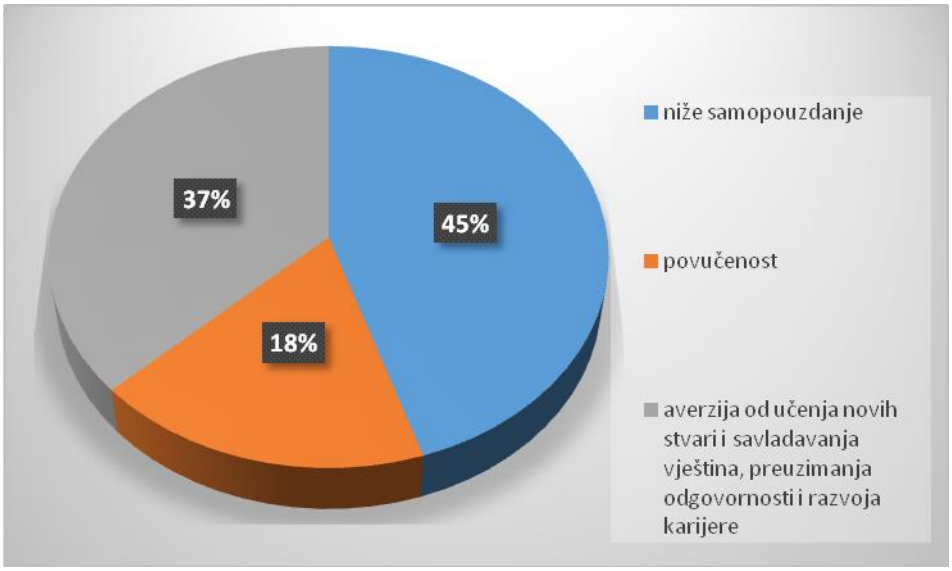
[17] Ibidem

Koliko štete ima rano napuštanje studija vidljivo je u podacima o nezaposlenosti prema strukama u nas te o strukturi tržišta rada. Mnogi prije svega upisuju fakultete prema krivim izborima tj. prema sudu koji je lakše završiti i sl. Rano napuštanje studija je svakako i zasigurno demotivirajuće jer je potrošena minimalno godina života u vjetar i bačen je određeni dio novca. Osim smanjenja samopouzdanja studenti koji napuste studij pate i od depresije te socijalnog zatvaranja. Mjera u kojoj će se posljedice vidjeti ovisi o karakteru te ostalim odlikama i životu studenta. Oni koji nađu podršku obitelji u relativno kratkom vremenu nadilaze posljedice, dok oni koji ju ne pronađu ako se ne pronađu u poslu svakako pate dodatno te se produbljuju posljedice napuštanja studija. Kao glavne posljedice se mogu istaći: niže samopouzdanje, povučenost, averzija od učenja novih stvari i savladavanja vještina, preuzimanja odgovornosti i razvoja karijere.

Za utemeljenost ove hipoteze bilo je potrebno provesti vlastito istraživanje zbog specifične problematike kojoj se inače u znanstvenim istraživanjima ne posvećuje pažnja. Kako je ono bilo fokusirano na studente koji su prekinuli studij bilo je nužno temeljem poznanstava i postavljanjem ankete na društvenu mrežu prikupiti takve pojedince. Istraživanje je trajalo mjesec i pol dana što je bilo potrebno kako bi se pronašli odgovarajući ispitanici za anketu. Zahvaljujući poznanstvima i društvenim mrežama istraživanje je provedeno te je formiran uzorak od 30 ispitanika. Uzorak čini svega 10 žena i 20 muškaraca. Prosječna dob je bila 27 godina. Oni su napustili studij na prvoj ili drugoj godini studija. S obzirom na parcijalno polaganje i mogućnost prenošenja ispita može se reći da su to studenti prve godine jer su imali barem po tri predmeta koja su prenijeli s prve godine.

Važno je istaknuti da su svi ispitanici koji čine uzorak bili studenti koji su radili tijekom studija te studenti sveučilišnih i stručnih studija. Kao najčešću posljedicu te ujedno najizraženiju ističu gubitak samopouzdanja u 45% slučajeva te averziju od učenja novih znanja i vještina zbog straha od neuspjeha u 37% slučajeva. Takvi se studenti mire i izgrađuju neku sliku o sebi te shodno tome prihvaćaju poslove niže kategorije vlastitih sposobnosti pa čak i stečene struke. Ti rezultati idu u prilog trećoj hipotezi rada te se zaključuje da rano napuštanje studija ostavlja zdravstvene i psihološke probleme na studente što utječe na njihovu kompetentnost i pronalazak prvog posla. Većina anektiranih

bivših studenata je ostala pri istim poslovima koje su radili i tijekom studija tj. 70% njih. Ostali koji su promijenili posao, ali većina njih tj. 17% je ostalo van struke koju su željeli ostvariti studijem.

Slika 30: Sturktura studenata koji su odustali od studija prema dominantnoj posljedici nakon odustajanja 2017. RH

Izvor: Anketiranje autorice

Studenti koji su tijekom studija rade u obiteljskim poduzećima rade više te si priušte i pauziranje studija ako je to potrebno, skloni su duljem studiranju i češćem odustajanju zbog sigurnosti zaposlenja. To ide u prilog četvrtoj hipotezi rada. Iz strukture odgovora ispitanika je vidljivo iz tablice prosječne razine slaganja s iznesenim tvrdnjama. Ispitanici su birali razinu slaganja na skali od 1 do 5.

Iz tablice je vidljivo da je 17 ispitanika tijekom studija radilo i imalo osiguran posao u obiteljskom poduzeću, dok njih 13 nije. Iz stavova slaganja s prezentiranim tvrdnjama ispitanika vidljivo je da su razlike u razini slaganja s tvrdnjom između studenata s obzirom na zaposlenje statistički značajne uz razinu empirijske signifikantnosti do 5% , te u slučaju prve tvrdnje oko 1%.

Uočava se da studenti koji rade ili ih čeka posao u obiteljskom poduzeću imaju manje straha te stresa po pitanju uspješnosti na studiju te posljedica odustajanja od istoga.

Posljedice nakon odustajanja izraženije su kod studenata koji ne rade u obiteljskim poduzećima jer se oni uglavnom slažu s tvrdnjom da manje vrijede ili da će ostvariti manji uspjeh kasnije u poslu zbog odustajanja od studija. Razina slaganja s pozitivnim tvrdnjama je niža. Situacija kod studenata koji su imali sigurnost obiteljskog posla je suprotna što potvrđuje četvrtu hipotezu rada.

Tablica 1: Prosječne ocjene slaganja bivših studenata s tvdnjom prema poslovnoj pozadini RH (N=30)

Koliko se slažete s tvrdnjom (u potpunosti, 5 ne uopće)	Prosječna ocjena sladanja s tvrdnjom (Rade u obiteljskom poduzeću N=17)	Prosječna ocjena sladanja s tvrdnjom (Ne rade u obiteljskom poduzeću N=13)
Ne osjećam strah i pritisak od nezavršetka studija.**	2	4,5
Smatram se manje vrijednom zbog odustajanja od studija.*	4	2,5
Duljina studiranja nije bitna jer radim što je opravdanje.*	1	3
Odustajanje od studija ne determinira moj budući uspjeh u poslu.*	4,5	2,4

Izvor: Anketiranje autorice

4.2. Kritički osvrt

Obrazovni sustav zauzima posebno mjesto u društvenom sustavu zemlje. Povezanost obrazovnog sustava determinira kvalitetnu upravljanja i ostvarenje postavljenih ciljeva ekonomske, demografske, socijalne i gospodarske politike. Obrazovanje društva preduvjet jer razvoja i napretka.

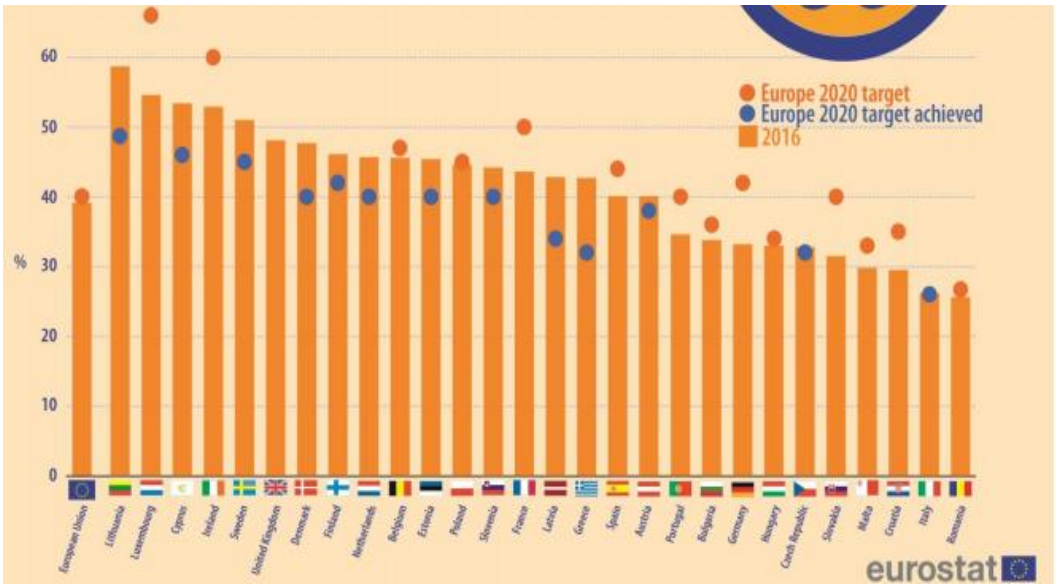
Povećanje udjela visoko obrazovanog stanovništva utječe i na strateški razvoj industrija te pozicioniranje na međunarodnoj gospodarskoj sceni. Hrvatska je ulaskom u EU uložila određene napore te se i dalje pripremaju temeljite reforme obrazovnog sustava. Ipak, neki ključni aspekti nisu riješeni. Sustav visokog obrazovanja je unaprijeđen harmonizacijom s Bolonjskim načinom studija. Ipak, usprkos tome još je uvijek niska stopa završavanja te je visok stupanj odustajanja od studija.

Glavni uzroci prekida studija, koji se događa tijekom prve dvije godine studija, jesu financijski problem, status roditelja i ranije obrazovanje. To rezultira smanjenjem visokoobrazovane radne snage povećava odlaska radnika koji s niskom spremom u RH ne mogu se nadati boljoj budućnosti. Sve više odlaze i visokoobrazovani zbog ostalih nedostataka domaćeg sustava od tržišta rada do gospodarskih prilika i politike.

Kako bi se smanjila stopa odustajanja od studija nužno je osigurati veću kvalitetu studija koja će studente uključiti u praksu i pripremiti ih za zaposlenje. To je neophodno jer studenti mnogo lakše odustaju od nastavka obrazovanja ako smatraju da neće steći konkretna znanja i vještine. Također je potrebno da se osigura lakše studiranje studenata koji rade stalno tijekom cijelog vremena studiranja. To je moguće kroz razvoj sustava online obrazovanja te smanjenje obveza i uvjeta pohađanja nastave izvanrednih studenata.

Uz to je poželjno rasterećenje specijalističkih studija određenih programa kako bi se skratilo vrijeme studiranja i povećao radni contingent u kraćem vremenu. U protivnom dugogodišnje studiranje ne vodi konkretno sposobnim mladim ljudima koji mogu parirati na sve globaliziranijem tržištu rada.

Postoje mnogi program EU koje treba istražiti i prilagoditi vlastitim odlikama, potrebama i ciljevima te ih implementirati s ciljem povećanja visokog obrazovanja. Cilj EU je prosjek unije povećati udio visokoobrazovanih na 40% do 2020. Hrvatska je trenutno najdalje od cilja EU uz Slovačku, Sloveniju, Luksemburg i Irsku. Postavljeni ciljevi su još veći u zemljama s udjelom iznad 40% što je prikazano na slici 31.

Slika 31: Udio diplomiranih visokoobrazovanih prema zemljama 2016.

Izvor: Eurostat, Newsrelease, 2017., [31.08.2017.]

5. ZAKLJUČAK

Obrazovanje je ključ razvoja društva općenito. Ulaganje u obrazovni sustav je investicija s dalekosežnim efektima. Razvijenost obrazovnog sustava se mjeri udjelom visokoobrazovanih i onih koji upisuju fakultet po završetku srednjoškolskog obrazovanja. To ipak nije dovoljan pokazatelj. Bitna je kvaliteta i razine pripremljenosti studenata za rad u realnom gospodarstvu. Potonje je najslabija karika našeg obrazovnog sustava prema stavovima studenata.

Trendovi kretanja broja upisanih na fakultete ukazuju na napredak, dok broj odustalih tj. stopa završenosti ukazuje još uvijek na nisku razvijenost obrazovnog sustava. Usprkos provedenim prilagodbama pri integraciji u EU te najavljivanim reformama potrebna su mnoga druga ulaganja u sustav kako bi se povećao udio visokoobrazovanih te stopa uspješno diplomiranih kao i smanjilo prosječno vrijeme studiranja.

Najkritičniji segmenti za unapređenje visokog obrazovanja jesu po pitanju osiguranja visokog obrazovanja stalno zaposlenim studentima te onima s teškoćama (invaliditet) kao i po pitanju stjecanja prakse i iskustava tijekom studija. Napori Vlade kroz sustav pripravništva doprinose tome, ali nisu dostatni zbog nedovoljno razvijene svijesti društva o svrsi i ulozi tog programa. U konačnici se diplomirani iskorištavaju, a ne stvaraju se nova stalna radna mjesta. Najčešće studenti ne dobivaju adekvatnu praksu.

Nadalje, uz ulaganje u vanjsku učinkovitost obrazovnog sustava, nužno je unapređenja s aspekta unutrašnje učinkovitosti te reforme provoditi iznutra prema vani jer hrvatska učilišta karakterizira nedovoljna unutarnja učinkovitost također, koja je kritičnija te mogu voditi zabludama zbog nedovoljno preciznih istraživanja i statističkih iskazivanja. Svakako je jasno da se temeljite promjene nisu provele te da se reforme provede odvojeno prema razinama obrazovanja (osnovno, srednje i visoko) dok bi trebale biti usuglašene i u skladu s planom gospodarskog i općeg razvoja.

Kako bi se to ostvarilo potrebno je provesti i promjene u sustavu tržišta rada te politika industrijskog razvoja i poticanja zapošljavanja mladih. Koordinacija demografske, socijalne, obrazovne i ekonomske politike je nužna za iskorištenje sinergijskih efekata te održivosti budućeg razvoja i rasta. U protivnom iseljavanje radi posla i obrazovanja vodi negativnom trendu nataliteta Hrvatska se kao članica unije i globalne gospodarske scene marginalizira.

Ovim istraživanjem ukazano je na područja unapređenja obrazovnog sustava kod nas i na opće stanje te trendove po pitanju visokog obrazovanja. Istraživanje je bilo ograničeno podacima statističkih izvještaja koji su od prije šest do devet godina što je nedostatak institucija i agencija u praćenju stanja u obrazovnom sustavu. To je također jedan od preduvjeta unapređenja obrazovanja u budućnosti kroz osiguranje kontinuirane analize sustava obrazovanja i ocjene kvalitete. Za to je potrebno tješnje povezati sve institucije i organizacije s nosiocima procesa obrazovnog sustava kako bi se stvorila prikladna platforma za logističko upravljanje obrazovnim sustavom. Uz korištenje sekundarnih podataka statističkih izvještaja provedeno je i vlastito mini istraživanje kako bi se istražio utjecaj sigurnosti zaposlenja u obiteljskom biznisu kod studenata. Ograničavajući factor svakako je bila veličina uzorka. Istraživanje bi bilo preciznije i kvalitetnije da se u istraživanje uključi veći broj ispitanika.

Kvalitetnija organizacija analize i praćenja stanja obrazovnog sustava bi trebala osigurati stabilno praćenje trendova i evidenciju odustalih s fakulteta kao i praćenje uzroka provođenjem anketa među studentima. Potrebno je da se analizama obrati pažnja na goruće probleme od kojih su svakako neki efektivnost i efikasnost sustava kroz približavanje praksi i konkretni doprinos tržištu rada i gospodarskoj konkurentnosti zemlje.

SAŽETAK

Obrazovanje je osnova razvoja društva. Obrazovni sustav zemlje dio je čitavog društveno ekonomskog sustava. Odlike obrazovnog sustava se razlikuju od zemlje do zemlje te su determinirani kulturnim i povijesnim odlikama, ali i politikama te stanju u gospodarstvu. Obrazovni sustav treba biti osnova gospodarskog razvitka. Kvaliteta obrazovnog sustava utječe na konkurentnost zemlje.

Visoko obrazovanje preduvjet je razvoja društva znanja i razvitka na dugi rok. Udio visokog obrazovanja se razlikuje te je veći u razvijenim zemljama. Usprkos tome u Hrvatskoj se povećava broj visoko obrazovanih, ali se ne radi mnogo po pitanju smanjenja broja prekinutih studija tj. sanacije problema odustajanja od studija. Prema stopi odustajanja smo u samome vrhu stoga je potrebno pristupiti temeljitoj reformi sustava koja će osigurati veću konkurentnost studenata po završenju studija.

Odustajanje od studija se događa najviše na prvoj i drugoj godini studija, a posljedice su nemotivirani pojedinci koji ulaze na tržište rada s niskim očekivanjima i samopouzdanjem. Nerazvijena svijest o ulozi obrazovanja te niska očekivanja i nepovjerenje u sustav vode nekonkurentnosti radne snage.

Da bi se sustav unaprijedio potrebno je raditi i na faktorima determinacije odluke o prekidu studija, ali i povećanju kvalitete obrazovanja povezujući praksu i specijalizirajući studije. Razlozi prekida studija su različiti, ali dominiraju financijski problemi, standard obitelji i svijest te stavovi o mogućnosti obrazovnog sustava kao i gospodarsko stanje u zemlji te povjerenje.

Ključne riječi: visoko obrazovanje, odustajanje od studija, unapređenje obrazovnog sustava

SUMMARY

Education is the foundation of developed society. The country's education system is a part of the whole socio-economic system. The characteristics of the education system differ from country to country and are determined by cultural and historical features as well as policies and the state of the economy. The education system should be the basis of economic development. The quality of the education system affects the country's competitiveness.

Higher education is a prerequisite for the development of knowledge –based society and long-term development. The share of higher education differs and is higher in developed countries. Despite this, the number of highly educated people in Croatia is increasing, but not much has been done in reducting the number of students who are dropping out. The country needs better policy measures in this area that will ensure greater competitiveness of students after they complete their studies.

Student non-completion is most common in the first and second year of studies, and the consequences are unmotivated students entering the labor market with low expectations and self-confidence. Undeveloped awareness of the role of education and low expectations and distrust lead to uncompensated labor force.

In order to improve the system, it is necessary to work on the factors determining the decision drop out, but also to increase the link between practical education in the education systems and the labour market. The reasons for studetn non-completion are different, but the most common are financial problems, lacking support of the family, mismatched attitudes about the educational system and trust, as well as the economic situation in the country.

Key words: higher education, student non-completion, improvement of the education system

LITERATURA:

Knjige i članci:

1. Babarović, T., Burušić, J., i Šakić, M. (2009)., Uspješnost predviđanja obrazovnih postignuća učenika osnovnih škola Republike Hrvatske, Društvena istraživanja, 102-103 (4-5), 673-695.
2. Bezinović, P., Pokrajac-Bulian S., Smojer-Ažić S. i Živčić-Beričević I. (1998)., Struktura i zastupljenostdominantnihpsiholoških problemau studentskoj populaciji, Filozofski fakultet, Rijeka
3. Boudon, R. (1974), Education, Opportunity and Social Inequality. John Wiley and Sons, New York, dostupno na: http://www.scirp.org/(S(vtj3fa45qm1ean45vvffcz55))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1815192, [19.08.2017.]
4. Breen i Goldthorpe (1997), Model of Educational Decision Making, dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/228380994_Testing_the_Breen-Goldthorpe_model_of_educational_decision_making, [10.08.2017.]
5. Burušić, J., Babarović, T., i Marković, N. (2010)., Koliko daleko padaju jabuke od stabla? Odnosobrazovnih postignuća djece i obrazovne razine njihovih roditelja. Društvena istraživanja,108-109 (4-5), 709-730.
6. Doolan, K. (2010)., "My dad studied here too": social inequalities and educational (dis)advantagein a Croatian higher education setting. Doktorski rad, Sveučilište u Cambridgeu.
7. Doolan, K., i Matković, T. (2008)., Koga nema? O (ne)jednakim mogućnostima u utrci za akademskim kvalifikacijama u Hrvatskoj, Posjećeno na: http://www.iro.hr/hr/javne-politikevisokog-obrazovanja/kolumna/koga-nema-o-nejednakim-mogucnostima-u-utrci-zaakademskim-kvalifikacijama-u-hrvatskoj/, [20.06.2017.]
8. Farnell, T., Matković, T., Doolan, K., Cvitan, M., Socijalna uključivost visokog obrazovanja u Hrvatskoj: analiza stanja, Zagreb, 2014., dostupno na: http://www.finhed.org/media/files/03-Socijalna_ukljucivost_visokog_obrazovanja.pdf, [20.06.2017.]

9. Gregurović, M., i Kuti, S. (2010). Učinak socioekonomskog statusa na obrazovno postignuće učenika: Primjer PISA istraživanja, Hrvatska 2006. Revija za socijalnu politiku, 17(2), 179-196.
10. Horvat, Novak, D., Hunjet, A., Analiza učinkovitosti visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, 2015., dostupno na: file:///C:/Users/User/Downloads/tj_9_2015_4_461_468%20(2).pdf, [31.08.2017.]
11. Jokić, B., i Ristić-Dedić, Z. (2010). Razlike u školskom uspjehu učenika trećih i sedmih razreda osnovnih škola u Republici Hrvatskoj s obzirom na spol učenika i obrazovanje roditelja: populacijska perspektiva. Revija za socijalnu politiku, 17(3), 345-362.
12. Matković, T. (2010). Obrazovanje roditelja, materijalni status i rano napuštanje školovanja u Hrvatskoj: trendovi u proteklom desetljeću. Društvena istraživanja, 108-109 (4-5), 643-667.
13. Mihaljević Kosor, M. (2010). Rani odlazak sa studija: determinante nezavršavanja studija u hrvatskom visokom obrazovanju. Revija za socijalnu politiku, 17(2), 197-213.
14. Milas, G., (2009.), Utječe li produljenje obveznog školovanja na smanjenje stope ranog prekida školovanja?, časopis za društvena pitanja, Vol 18, No 4-5.
15. Pavić, Ž., i Vukelić, K. (2009). Socijalno podrijetlo i obrazovne nejednakosti: istraživanje na primjeru osječkih studenata i srednjoškolaca. Revija za sociologiju, 39-40 (1-2), 53-70.
16. Zdenko Babić, Teo Matković, Vedran Šošić, Strukturne promjene visokog obrazovanja i ishodi na tržištu rada, Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol. 16. No. 108., listopad, 2006., str. 26.-65.
17. Živčić-Bećirević, I. Smojver-Ažić, S. Miljana Kukić i S., (2007). Akademska, socijalna i emocionalna prilagodba na studij s obzirom na spol, godinu studija i promjenu mjesta boravka. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci Izvorni znanstveni članak – UDK 159.922.8.072-057.875

Ostali izvori:

18. Agencija za znanost i visoko obrazovanje, Visoka učilišta u Republici Hrvatskoj, dostupno na: https://www.azvo.hr/hr/vrednovanja/43-visoko-obrazovanje/603-visoka-uilita-u-republici-hrvatskoj,[22.05.2017.]
19. Državni zavod za statistiku (DZS) (2011). Priopćenje o doktorandima. br. 8.1.4.
20. Državni zavod za statistiku (DZS) (2012). Podaci prikupljeni kroz Prijavni list za upis studenata na visoka učilišta (ŠV-20).
21. EUROSTUDENT baza podataka za Hrvatsku (2010). Rezultati istraživanja
22. EUROSTUDENT provedenog u Hrvatskoj u svibnju i lipnju 2010. Baza je dostupna na upitu u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.
23. European commission, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-11-52_en.htm, [31.08.2017.]
24. Eurostat, Newsrelease, 2017., dostupno na: http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8001730/3-26042017-BP-EN.pdf/c22de270-ea00-4581-89bc-501056f9cae2, [25.08.2017.]
25. Early school leaving in Europe – Questions and answers, 2011. MEMO 11/52
26. Institut za razvoj obrazovanja, Socijalna i ekonomska slika studentskog života u Hrvatskoj, 2011., dostupno na: http://www.finhed.org/media/files/05-EUROSTUDENT_Nacionalno_izvjesce_RH_2011.pdf, [25.08.3027.]
27. Institut za razvoj obrazovanja (2008). Policy preporuke za povećanje jednakog pristupa visokom obrazovanju u Hrvatskoj. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja, dostupno na: http://www.iro.hr/userdocs/File/IRO_Policy_preporuke_2008.pdf, [25.08.3027.]
28. The European Higher Education Area in 2015., Bologna process, Implementation Report, dostupno na: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/182EN.pdf, [05.07.2017.]
29. Projekt hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21.. stoljeće, dostupno na: https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/Arhiva/19.%20-%2010.2.a.pdf, [25.08.3027.]

30. Portal hrvatska.eu, Obrazovni sustav, dostupno na: http://www.croatie.eu/article.php?id=35&lang=1, [22.05.2017.]
31. Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo prosvjete i športa, Projekt hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava za 21. stoljeće, dostupno na: https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/Arhiva/19.%20-%2010.2.a.pdf, [10.09.2017.]

Popis slika i tablica

Slika 1: Kretanje broja upisanih studenata na prvu godinu na visoka učilišta 2001.-2013. 13
Slika 2: Kretanje broja studenata stručnih i sveučilišnih preddiplomskih studija 2008.-2013. 14
Slika 3: Kretanje broja studenata koji su završili preddiplomski stručni i sveučilišni studij 2008.-2013. 15
Slika 4: Kretanje broja upisanih na specijalističke stručne i sveučilišne studije 2008.-2013. 16
Slika 5: Kretanje broja diplomiranih na diplomskim studijima 2008.-2013. 17
Slika 6: Kretanje broja upisanih na poslijediplomske studije 2008.-2013. 18
Slika 7: Kretanje broja diplomiranih na poslijediplomskim studijima 2008.-2013. 19
Slika 8: Kretanje udjela visokoobrazovanog stanovništva u zemljama EU 2004.-2012. 20
Slika 9: Kretanje stope završavanja studija na visokim učilištima u zemljama EU 2004.-2012. 21
Slika 10: Stavovi studenata o socioekonomskom statusu roditelja 2011. 22
Slika 11: Struktura studenata visokih učilišta s obzirom na radni status tijekom studija 2011. 25
Slika 12: Udio u ukupnom stanovništvu sa završenom srednjom školom kao zadnjim stupnjem obrazovanja i koji nisu u procesu daljnjeg obrazovanja 2009. 28
Slika 13: Udio onih koji su napustili daljnje obrazovanje prije završetka visokoškolskog obrazovanja 2013. 29
Slika 14: Udio odustalih od studija 2013. po zemljama 30
Slika 15: Vjerojatnost ulaska i završetka studija visokog obrazovanja s obzirom na obrazovanje roditelja 2013. 31
Slika 16: Udio školarine u BDP per capita 2013. 32
Slika 17: Troškovi studiranja po gradovima i kategoriji troška u RH 2010. 33
Slika 18: Razlozi odustajanja od studija 2008. 37
Slika 19: Prikaz smetnji studenata tijekom studija 40
Slika 20: Stavovi studenata s teškoćama o naporima sustava u uočavanju i doprinosi sana cije problema 2005.- 2008. 41
Slika 21: Stopa odustajanja od studija EU 42

Slika 22: Stopa pauziranj studija prema vrsti studija 2020. u RH..... 43
Slika 23: Stopa odustajanja od studija po zemljama 2013. 44
Slika 24: Opterećenje studenata u RH 2010. 45
Slika 25: Zadovoljstvo studenata opterećenjem studija i posla prema odlikama 2020. za RH 46
Slika 26: Ocjena razine zadovoljstvom po pitanju ostvarenja ciljeva osobnog razvoja studenata u RH 2010. 47
Slika 27: Struktura odustalih od studija prema godini odustanka i vrsti studija RH 2010.. 48
Slika 28: Srednjoškolska pozadina studenata RH 2010. 49
Slika 29: Nastavak obrazovanja na studiju prema obrazovanju roditelja RH 2010. 50
Slika 30: Sturktura studenata koji su odustali od studija prema dominantnoj posljedici nakon odustajanja 2017. RH..... 52
Slika 31: Udio diplomiranih visokoobrazovanih prema zemljama 2016. 55

Tablica 1: Prosječne ocjene slaganja bivših studenata s tvrdnjom prema poslovnoj pozadini RH (N=30)..... 53